

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

SEPTEMBER 5 • 2002

Erik XIV:s kröning
Klocksparbössor
Myntförfälskningar

Pris 20 kr

Bli medlem i

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

Årsavgiften är 200 kr.
Som medlem
får Du SNT automatiskt

Du kan också
enbart prenumerera på tidningen.
Det kostar endast 160:– per år.

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

har en upplaga på 1.400 ex.
Ca 1/10 av dessa når utanför Sveriges gränser
– Norden, Europa, USA.
Tidningen kommer ut med 8 nr per år:
första veckan i
februari – maj, september – december.

Våra annonspriser är jämförelsevis låga.
För annonsering kontakta Frédéric Elfver,
tel 08-660 25 46 (kvällstid och helger).

Prisexempel:

1/1 sida (151 × 214 mm)	1.800:–
2:a omslagssidan	2.200:–
4:e omslagssidan	2.500:–
1/2 sida (151 × 105 mm)	1.000:–
1/4 sida (72 × 105 mm)	500:–
1/6 sida (47 × 105 mm)	350:–
1/12 sida (47 × 50 mm)	175:–

Sista materialdag: Den 1:a i månaden före utgivning.
Heloriginal eller manus och gärna skiss
sändes till Frédéric Elfver efter överenskommelse.

*Annonser som ej är förenliga med
SNF:s, FIDEM:s och AINP:s etik avböjs.*

Innehåll SNT 5 • 2002

Artiklar och notiser

Erik XIV:s kröning	100
Problem med att ha alltför många låga sedelvalörer	101
Klocksparbössor	102
Två idrottsklubbar med silversköldar	103
Don Silvano, Grodan och Peson	104
Varning för nya förfälskningar av medeltidsmynt	106
Ett hundra kronor satsade i Aktiebolaget Tennis	110
Harry Potter, en trollkarl på mynt	110
Mynt- och medaljleveranserna från Myntverket till Kungl. Myntkabinettet – en mer än 250-årig historia	112
Falsa tiokronor	113
Aktiebrev och biljetter från Mössebergs Vattenkur Inrättnings Aktiebolag	114
Industri och Konst-Lotteriet i Göteborg	115
Vad de anställda vid Sedelkontoret skulle göra vid flyglarm	118

Stående rubriker

Jubileumsmynt. Stockholms 750 år 1252-2002	107
Pressklipp. Fint mynt med bärnsten i!	108
Ny medalj. Kungliga Vetenskapsakademiens årsmedalj	108
Utställningar. Antika mynt utställda i Gustavianum	109
Utställningar. Samlarens själ	109
Personalia. Erik Lönnroth och numismatiken	116
Personalia. Monteliusmedaljen	117
Personalia. Ny riksbankschef	117
Personalia. Numismatisk avhandling i Finland	118
Auktioner & Mässor	119

Omslag

Klocksparbössa, eller sparur som dessa klockor också kallas, troligen från 1920-talet. Fodralet som klockan är inbyggd i fungerar som en sparbössa. Man drar upp klockan som vanligt men lägger också i mynt för att den ska fungera. Läs vidare om sparuren och deras användning i artikeln av Monica Golabiewski Lannby på sid. 102-103. Detta sparur tillhör KMK. Foto Gabriel Hildebrand.

SVENSK NUMISMATISK TIDSKRIFT

ges ut av

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGEN

i samarbete med

KUNGL. MYNTKABINETTET

Föreningen:

Banérgatan 17 nb
115 22 Stockholm
Tel 08-667 55 98
onsdag – torsdag kl 10.00 – 13.00
Fax 08-667 07 71
E-post: snf@wineasy.se

Postgiro 15 00 07-3
Bankgiro 219-0502
Svenska Handelsbanken

Redaktionen:

Kungl. Myntkabinettet
Box 5428
114 84 Stockholm
Tel 08-5195 5300
Fax 08-411 22 14
E-post: info@myntkabinettet.se

Ansvarig utgivare:

Ian Wiséhn

Huvudredaktör och layout:

Monica Golabiewski Lannby

Annonser och auktionskalender:

Frédéric Elfver
Tel 08-660 25 46
0702-24 88 19 (kvällstid och helger)

Prenumerationer:

Pris 160 kr/år (8 nr)
Medlemmar erhåller tidningen
automatiskt

SNT trycks med bidrag från
Gunnar Ekströms stiftelse
samt Sven Svenssons stiftelse

Tryck:

Masterprint Sätteri & Tryckeri AB

ISSN 0283-071X

Föreningsaktiviteter

2002

OKTOBER

12 Fortsatt årsmöte

Plats KMK, Hörsalen, kl. 16.00.

Medlemmarna kallas till fortsatt årsmöte lördagen den 12 oktober 2002 kl. 16.00 i Kungl. Myntkabinettets hörsal, Slottsbacken 6, Stockholm, varvid punkt 8 vid årsmötet i juni, som enligt beslut med 55 röster mot 10 uppsköt, kommer att återupptagas för beslut. Det gäller det stadgeenliga valet av styrelseledamöter och suppleanter. Av ordinarie styrelseledamöter kvarstår endast en (Kenneth Jonsson till nästa årsmöte) medan av de övriga alla avgått (två, som hade kunnat omväljas, har undanbett sig, de övriga avgått i förtid). Suppleanterna skall alltid väljas på ett år. Av de fyra suppleanterna har tre undanbett sig omval.

Styrelsen har under de senaste åren splittrats av oenighet. Vid årsmötet presenterade den ene av valberedningens 2001 valda ledamöter en lista (ej fullständig), som den andre personen i valberedningen ej medverkat till. Efter motion av en medlem beslöt man att tillsätta en ny valberedning och att försöka få fram en av alla accepterad styrelse till den 12 oktober. Material till detta årsmöte kommer att tillställas samtliga medlemmar i god tid före årsmötet, vilket förhoppningsvis kommer att ge dem möjligheten att bilda sig en egen uppfattning.

Kungl. Myntkabinettet

Under sommaren har utställningen *100 år med de rätta figurerna – Öbergsspelkort 1901-2002* visats i Flygelsalen. När polletten föll ner, som behandlar Stockholmspolletter med anledning av 750-årsjubileet, kan ses till årets slut. Av samma anledning kan ett skattfynd från Stockholm år 1929, kallad *500 mynt i ett enda spadtag*, beskådas i "Kalejdoskopet" på entréplan. Den 1 oktober öppnas en ny mindre utställning, *Är vi inte alla bröder?*, som kommer att stå till årets slut.

SVENSKA NUMISMATISKA FÖRENINGENS MEDLEMSNÅL

kan rekvireras från kansliet! Pris: 35 kr + porto

Svenska Numismatiska Föreningen

Adress: Banérgatan 17 n.b. Buss 4, 44; T-bana Karlaplan

Kansli: Besökstid 10.30 - 13.00 onsdag – torsdag.

Stängt: Midsommar – 1 september; jul- och nyårshelgerna.

Hemsida: <http://www.users.wineasy.se/snf/>

Kungl. Myntkabinettet

Adress: Slottsbacken 6, Buss 43, 46, 55, 59, 76; T-bana Gamla stan.

Utställningar: Måndag – söndag kl. 10.00 - 16.00.

Numismatiska boksamlingen: Torsdagar kl. 13.00 - 16.00.

Hemsida: www.myntkabinettet.se

Erik XIV:s kröning

Av Claes Westerlund

Till kröningen 1561 utgavs ett kastmynt om ½ mark med vikten 6,02 g. Valören var ej utsatt på myntet. Kanske slogs också ett 1-marksmynt. Upplagan är okänd. Ett exemplar finns i Kungl. Myntkabinettet och ytterligare två är kända. Bror Emil Hildebrand hade myntet med i del 1 av sitt stora medaljverk och betecknade det då som "medalj". I en artikel i Myntkontakt nr 5 maj 1977 beskriver Lars O. Lagerqvist och Lars-Ingar Jönsson medaljen/kastmyntet. Deras forskningsresultat, att det rör sig om ett kastmynt, verkar ytterst troligt, och på deras inrådan är också myntet medtaget i *Sveriges mynt 1521-1977*, av Ahlström, Almer och Hemmingsson, som kastmynt. Lagerqvist och Jönsson beskriver också myntet:

Åtsida: +ERICVS · XIII · D[ei] · G[r]atia · SVE[corum] · GOT[horum] · VAN[dalorum] : QZ (= que) · REX [Erik XIV, svearnas, götarnas och vendernas konung].

Frånsida: (Jehovah med hebreisk skrift) · DAT · CVI · VVLT [Gud ger åt den han vill]. Erik XIV:s valspråk *Deus cui vult dat, Gud ger åt den han vill*, är hämtat ur Daniels bok, från slutet av Nebukadnessars dröm.

Om kröningen har bevarats två skildringar. En svensk, som förmodligen är författad av ärkebiskopen Laurentius Petri, och en av Simon Fischer, sekreterare till den pommer-ske ståthållaren Henrik Norman, som var inbjuden till kröningen. Den sistnämnda är författad på lågtyska. Fischers berättelse kom på något sätt till Karl XI. Han överlämnade den till Riksarkivet 1684, 123 år efter nedtecknandet.

Kröningen

Fischer har givit en mycket utförlig beskrivning av allt från den äventyrliga båt färden till Kalmar till hur de närvarande var klädda. Henrik Norman med följe utgjorde 29 personer representerande de fem hertigarna av Pommern. Här anslöt ytterligare personer och när man med en galeja avseglade mot Stockholm var man 78 personer. Seglatsen dit tog 14 dagar. Vinden var dålig och man fick ömsom ro, ömsom segla. Men det gjorde inte så mycket, för när man kom fram den 2 juni hade man tre veckor kvar till kröningen. Vid an-

Kastmynt till Erik XIV:s kröning 1561, Stockholm, ½ mark utan år. KMK.

Myntet är utställt i Kungl. Myntkabinettets utställning "Sveriges mynt".
Foto Nils Lagergren.

komsten möttes man av ståthållaren i Stockholm, Gabriel Kristersson Oxenstierna. Efter audiensen där hertig Johan (sedermera Johan III) deltog bjöd herr Gabriel hela den pommer-ska delegationen på fest.

Två dagar senare, den 4 juni, inbjöd den pommer-ska delegationen herr Gabriel med uppvaktning till svarsbesök på det världshus där de inkvarterats. När ståthållaren så småningom dragit sig tillbaka fortsatte de övriga att dricka och humöret steg. Joakim Fleming började av okänd anledning mucka gräl med pomrarna. Hans bror Klas försökte dämpa honom, men det kom till slagsmål. Omsider lyckades man kasta ut Joakim. När han raglade ut från krogen krockade han med en ung pommer-sk ädling och passade på att ta värjan från honom, en skymf som var svår att tåla. Pomrarna beslöt sig för att sända en svensktalande tjänare för att återkräva värjan. Den unge Joakim tillhörde den förnämsta adeln och var gift med kung Eriks tidigare frilla Agda Persdotter, Charitas kallad.

Upphuppen på gatan vispade Joakim med värjan hatten av tjänaren,

och när denne böjde sig ner för att ta upp den ur smutsen kunde han inte motstå frestelsen att rappa till honom över rygg och huvud. Tjänaren sårades illa. Pomrare och män ur det fle-mingska sällskapet strömmade till. Så småningom verkar det som kungens troman Klas Åkesson Tott lyckades avstyra bråket.

Dagen därpå lät kungen utreda saken och slängde Joakim och hans underhuggare i tornet och hotade att avrätta den unge Joakim med svärd. Herr Gabriel lade sig ut för honom och lyckades blidka Erik. Det blev ingen avrättning.

Men det var inte slut med det. Skeppskocken Sven Persson från Kalmar hade passat upp på pomrarna och kom, smittad av den allmänna stämningen, i delo med en pommer-sk tjänare och knivhögg honom till döds. En av gästerna hade sett vartåt den berusade kocken vinglat och visade stadsvakten vägen. De fann honom sovande i en gränd med den blodiga kniven i handen. Följande dag begrovs tjänaren och prästen straffpredikade om dryckenskapslasten. På lördagen lade pomrarna in en förbön för Joakim Fleming, som också släpptes. Veckan därpå hängdes kocken Sven Persson och flera andra.

Den 25 juni rustade sig krönings-gästerna för färden med båt till Uppsala. Kungen mötte personligen vid Flottsund, en halv mil söder om staden, med tusen ryttare. De bjöds mat och dryck och lekare och musikanter uppträdde. Där fanns också fem renar och två lappflickor till beskådande – 300 år före Skansen. De tyska gästerna hade aldrig sett renar. För dem var det sagodjur.

Sändebuden försågs med var sin häst med sadel, betsel och remtyg klätt i röd sammet för paraden. Pomrarna kom i delo med delegationen från Baden om vem som skulle rida närmast Erik. Konungen avgjorde dispyten till pommer-sk fördel. Det blev omsider ett pampigt tåg som ringlade sig över den provisoriska bron in till Uppsala slott. Tåget anfördes av 900 knektar i glada färger, följda av 200 kungliga hingstridare. Så följde kungens småsvenner och hovjunkare. Därefter kom riksråden följda av sina tjänare. Så kom de tre blivande grevarna, Svante Sture, Per

Brahe och den gamle Gustav Johansson (Tre rosor), var och en med femtio ryttare, och slutligen kungen med de utländska sändebuden.

I allt var 2 000 högt uppsatta gäster inbjudna till kröningen. Hur Uppsala med sina 4 000 invånare kunde uppbringa anständigt och lusfritt härbärge och förtäring till alla vet vi inte.

Dagen därpå var det dags för kröningen. En stor sal hade uppförts vid sidan av slottet. Den var ca 50 meter lång och 12-15 meter bred. Taket var förhöjt över kungens och furstarnas bord. Golvet var täckt av rött engelskt kläde och väggar och tak var klädda med rött sidentyg.

Så gjorde kung Erik en ståtlig entré, "skönt och kostbart klädd i en pärlstickad rock av gyllenduk, så att man inte kunde se mycket av gyllenduken, utan det mesta var stickat med pärlor i form av rosor och kronor". Kronan bars fram och överlämnades. Så gick man till domkyrkan. Där väntade ärkebiskopen Laurentius Petri. Eden avlades med en hand på evangelieboken: "Jag beder mig få Gud till hjälp och hans heliga ord och evangelium, som i denna bok författade är, att jag vill och skall alla förtalda och uppnämnda artiklar troligen och obrottsligen upprätthålla, efter mitt yttersta förstånd och samvete. Amen."

Sedan kungen var vederbörligen smord var det dags att iklä honom de kungliga attributen, handskarna och ringen till tecken på troheten mot Guds ord, svärdet för en lyckosam regering, kröningsmanteln i blå sammet med gyllene kronor och sedan han förts till den kungliga tronen, kronan. Så överräcktes spiran (för rättfärdigheten), äpplet (för det goda och kristna riket) samt slutligen rikssvärdet, uppdraget att beskydda de goda och straffa de onda.

Så avlade hertigarna Johan, Magnus och Karl sin ed, i vilken de erkände Arboga artiklar. Dessa hade ständerna beslutat om samma år. Där stadgades att Eriks bröder fick sin maktutövning starkt begränsad till kungamaktens förmån och deras furstendömen inordnades i riksenheten.

Återtåget till slottet präglades av fest och uppsluppenhet. **Före konungen gick en man som kastade "grova pengar" (ganz grob Geld) åt folket, berättar Fischer. Laurentius Petri fyller på med att karelen var ränthästaren, landets finansminister, som från en silver-skål på magen strödde mynt bland allmogen, som en säningsman. Det**

rörde sig om "några tusen mark, utom dalern".

Vägen kantades av bänkar och stånd, där menigheten kunde hämta dryck och förtäring. Ur stora bryggkar slevades kokt kött och borden erbjöd rader av pastej. När processionen passerade bondkyrkan (den som nu kallas Trefaldighetskyrkan) började plötsligt öl, mjöd och vin forsra ur brunnarna, för envar att dricka. Folket jublade och förundrade sig över uppvisningen. Ärkebiskopen visste dock hur dessa konstner ordnats, då han gett sitt tillstånd till att mängder av ölkar och vintunnor burits upp i bondekyrkans torn för att via stuprännor och nedgrävda rör driva fontänerna nere på kyrkbacken. Där fanns nog att dricka för alla intill andra dagen, berättar han nöjt. Kungen återvände med gästerna till slottet, där borden stod dukade. När det började ljusna vid tvåtiden på natten vacklade sändebuden, stödda av tjänarna, till sina härbärgen.

Nästa dag hölls ett nytt gästabad. Den ordentlige Simon Fischer fann att 7 000 människor utspisats vid hovet under kröningsdagarna. 300 får, 64 oxar, 500 gäss och 1 000 höns hade gått åt.

Under veckan som följde avvecklades högtidligheterna. Under torsdagen uppfördes tornerspel och på fredagen förlustades gästerna av engelska hundar, troligen mastiffer, som hetsades mot en björn och en ox.

Efter någon vecka återkom den smorde kungen till Stockholm, som smyckats till oigenkännlighet. Grönt gräs hade ströts på alla nysopade gator, girlanger och kronor flätade av blommor hängde mellan husen och vid infarten hade rests en pampig äreport, smyckad med kungens porträtt och med en devis på latin, som i svensk översättning lydde: "Stort anstår den store!" **Också nu ströddes pengar ut till folket då kungen kom ridande.** Det blev nya fester, nya riddarslag och en dag drogs en lina från Storkyrkans torn ner till kungens trädgård, och på den linan balanserade, till folkets förtjusning och fasa, en av kungens lakejer.

Källor

Ahlström, B. m fl: *Sveriges mynt 1521-1977*. Stockholm 1976.

Andersson, I.: *Erik XIV*. Stockholm 1935.

Carlqvist, K.: *Kung Erik av folket*. Stockholm 1996.

Fischer, S.: *Den pommerske stathållaren Henrik Normans ambassad till kung Erik XIV:s kröning 1561*. Reseberättelse.

Lagerqvist, L. O., Jönson, L.-I. Kastpenningen till Erik XIV:s kröning 1561. *Myntkontakt* 1977:5 s 6-7.

Lindqvist, H.: *Historien om Sverige. Gustav Vasa och hans söner och döttrar*. Stockholm 1993.

Sundquist, T.: Kastpenningar vid regentkröningar i Uppsala domkyrka 1528-1675. *Samlad glädje*, 1999, s. 133-147.

Tegel, Erik Jöransson 1563-1636, Stiernman, Anders Anton von 1695-1765, *Konung Eric den XIV:des Historia* Som förtäljer dess merckwerdiga Handlingar, men i synnerhet de emot Sweriges då warande Fiender förda krig. Stockholm 1751.

Tonkin, A.: *Myntboken Nr 32*. Linköping 2001.

Problem med att ha alltför många låga sedelvalörer

Vid mitten av 1800-talet framfördes ofta kritik ifrån Rikets Ständers revisorer om att Sverige hade alltför många låga sedelvalörer. I sin berättelse för år 1843 yttrade dessa revisorer "att utgifning ifrån banken af berörde småsedlar borde vid instundande riksdag upphöra". Det påpekades att det ju fanns silvermynt i låga valörer som 1/16, 1/8 och 1/4 riksdalers specie. Av den anledningen ansåg man att småsedlarna var onödiga. "Så vidt revisorerne hafva sig bekant, finnes icke inom något annat land än Sverige ett sedelmynt å så låga valeurer som de ifrågavarande".

Kritiken fick till slut genomslag och i bankoreglementet den 23 oktober 1848, §135, stadgades: "Med slutet af nästinstundande år 1849 kommer all utgifning från banken af sedlar å 16, 12 och 8 sk. samt 14 och 10 sk. kopparmynt att upphöra".

Myndigheter har alltid fattat beslut som varit praktiska för deras utövning. Däremot kanske besluten ibland skapade problem bland allmänheten. Om detta kan man få en bild när man läser *Tidning för Fahlun län och stad* den 21 juni 1849. I denna tidning rapporterades från Stockholm den 15 juni 1849: "På senare veckorna har det varit en serdeles stark vexling i bankens kassa för erhållande af skillingssedlar, hvilka som man vet äro dömda att småningom i rörelsen ersättas af silfvermynt. Åtskillige bruksägare o.d., som äro i daglig beröring med allmogen, hafva lagt sig till oerhörda kvantiteter".

IW

Klocksparbössor

Av Monica Golabiewski Lannby

Vid slutet av 1800-talet började hemsparbössans intåg i hemmen. De var sparbössor som ägdes av banker, föreningar eller andra sammanslutningar, som ville få människor att spara till speciella ändamål, och som av dem lämnades ut till hemmen.

År 1903 beviljades ett patent i Schweiz på en typ av sparbössa som byggde på en ny idé att stimulera sparande i hemmen – nämligen klocksparbössan eller sparuret. Rent praktiskt fungerar ett sparur så, att det inte räcker med att dra upp klockan, man måste regelbundet stoppa in mynt för att den också ska gå och fungera. I Sverige har sådana ur utgivits av några sparbanker men även av åtminstone ett försäkringsbolag, Folksam. I Schweiz, där patentet en gång togs ut, var klockorna mycket populära särskilt för att samla just försäkringspremier. Och under åren 1929-1981 lämnade försäkringsbolagen där ut ca 450 000 sparur! Patent beviljades också till engelska, tyska, danska och svenska uppfinnare. De svenska patenten finns i flera utföranden, och här ska några av dem beskrivas liksom något om deras funktion.

I Brekken, ett mindre samhälle inte långt från den anrika kopparstaden Røros i Norge, har jag inhämtat nedanstående uppgifter om de i det gamla gästgiveriet Skottgården förvarade myntklockorna. Gårdens före ägare, Egil Skott, min sagesmans svärfar, var försäkringsombud och född 1906. Han var också medlem i Rørosbankens styrelse. En av de tre klocksparbössor som finns kvar i hemmet efter honom har på baksycket en metallbricka med texten "Norsk Spare-Selskap", som var ett försäkringsbolag. På den andra klockan syns två små hål efter en bricka som suttit på motsvarande plats.

De norska försäkringsbolagens ombud hade med sig sparur till familjen de besökte för att sälja försäkringar. Köpte man en försäkring så kunde man behålla man klockan i hemmet, men den ägdes fortfarande av bolaget. Med jämna mellanrum gjorde sig försäkringsmannen – precis som banktjänstemannen och hemsparbössan – besväret att återkomma för att tömma klockan på pengarna. Summan utgjorde på så

Fig. 1. Sparur använt av Norsk Spare-Selskap. På urets baksida kan man läsa IMPORT och SVENSKT-PATENT. Under klockfodralet finns instruktioner för hur sparuret ska användas. Höjd ca 21 cm, bredd ca 17 cm. 1920-30-tal. Foto Anna Kalla.

Fig. 2. Sparur med texten IMPORT och SVENSKT-PATENT på baksidan. Höjd ca 23 cm, bredd ca 20 cm. Troligen 1920-tal. Foto Anna Kalla.

sätt delbetalning av försäkringspremien. Kanske var det både lättare att sälja en försäkring och roligare att köpa en om kunden så att säga på köpet fick något så konkret och användbart som en klocka, och om denna klocka genom sin funktion underlättade ett ordnat sparande till avgiften.

Två av de i Norge använda sparuren är märkta med orden "IMPORT" och "SVENSKT-PATENT" på urens baksida. Klockfodralen är fyrkantiga och av trä. Fig. 1 och 2. Urtavlor har arabiska siffror. De har båda väckningsfunktion. Vissa klockor lär spela upp en vacker melodi vid väckning, men dessa har en kraftig ringsignal. Ovanpå klockorna finns ett myntkast, och ytterligare en myntspringa finns bakpå direkt in i uppsamlingslådan, som satts för med en metallbricka och låsanordning. I det ena uret, Norsk Spare-Selskaps, låg två norska 1-kroner med årtalen 1925 och 1935 kvar i myntkanalen, vilket säger något om den tid som uret användes. Under denna klocka, som har fyrkantig urtavla, finns en festsatt papperslapp, fig. 1b, som talar om att man ska betala två

kronor i veckan och med följande instruktioner för användaren:

1. Der bør alltid ligge et kronestykke i reserve i myntkanalen.
2. Der må kun benyttes kronestykker, og mynten må ikke trykkes ned.
3. Der må ikke benyttes beskadiget mynt.
4. Uret må trekkes op hver dag.
5. Uret må ikke stå i rum hvor der er gass eller damp.

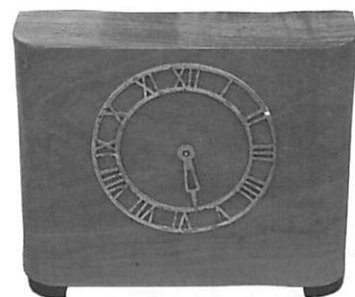

Fig. 3. Sparur med klockfodral i träfanér. Visarna sitter utanpå fodralet och här har den ena visaren fallit av. Höjd ca 19 cm, bredd ca 23 cm. 1950-tal. Foto Anna Kalla.

Fig. 1b. Instruktioner för Norsk Spare-Selskaps sparurs användare.
Foto Anna Kalla.

Det tredje sparuret i Skottgårdens samling är av senare datum. Fig. 3. Klockfodralet är av träfaner och har svarta träfötter. Urtavlan har romerska siffror. Den har endast ett myntinkast, på klockans baksida, här finns inte heller någon angivelse om import eller patent. Klockan har inte lika många funktioner som de två äldre. Under klockfodralet står skrivet med blyerts: 5-5-52, alltså en datering till 1952.

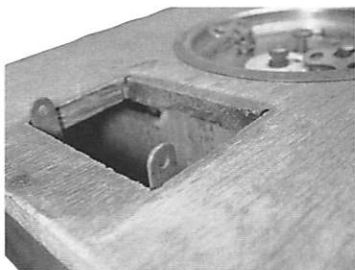

Fig. 2a. Baksidan på sparuret fig. 2.
Här kan man se själva uppsamlingslådan för mynten.
Foto Anna Kalla.

Även på Kungl. Myntkabinettet finns ett sparur i den sparbössesamling som tidigare hörde till Bankmuseet. Modellen är snarlik den i fig. 2 beskrivna, men i mörkt trä, urtavlan är rund med arabiska siffror. Här finns också möjlighet till inställning för väckning. Bakpå uret står "SVENSKT-PATENT" och "IMPORT". Två små hål vittnar om att där har suttit en bricka med tillhörighetsangivelse som på Norsk Spare-Selskaps sparur. Under klockfodralet finns en påklitrast liten lapp: "1 kr. pr vecka". Se fig. 4.

Priset på samlarmarknaden för sparur från 1920-talet i mycket gott skick ligger på ca 1 250 kr.

Fig. 4. Sparur med texten IMPORT och SVENSKT-PATENT på baksidan.
Höjd ca 23 cm, bredd ca 20 cm.
Troligen 1920-tal. KMK.
Se också omslagsbilden i färg.
Foto Gabriel Hildebrand.

Källor

Bengtsson, Örjan, Brekken, Norge: Muntliga uppgifter, april 2002.

Körberg, I., Lindmark, E., Wiséhn, I.: Sparbössor. Sparbössans historia under 2000 år, s. 115. 1992.

Nathorst-Böös, E.: Börs och Bössa, s. 35. 1970.

Två idrottsklubbar med silversköldar

Vid slutet av 1800-talet fanns en mängd nystartade idrottsklubbar i landet. En del visade sig vara livskraftiga och finns ännu kvar. Samtidigt med klubbarna växte även förorter fram som hörde till de större städerna. Två sådana är Hammarby och Sundbyberg utanför Stockholm.

Nästan alla klubbar hade sina egna märken och medaljer. Dels behövde de medlemsnålar och jetonger, dels handlade det om prismedaljer. Det måste ha varit en gyllene tid för tillverkarna. Hammarby Idrottsförening stiftades 1889 under namnet Hammarby Roddförening. Det nuvarande namnet antogs 1897, då även andra idrotter upptogs på programmet. Den ombildade klubben hade dock länge rodden som förnämsta gren. Stor aktivitet utvecklades emellertid i de nya idrotterna. Bl a anordnades en årlig löpning Södertälje – Stockholm. Utanför båthuset vid Barnängen, i närheten av Danvikstull, anlades en skridskobana. Denna utomhusbana fick till stor del finansiera klubbens verksamhet. År 1915 flyttades skridskobanan och båthuset till Blecktorntorvet vid Hammarby Sjö, där

klubben samma år kunde inviga sin första egentliga idrottsplats.

Hammarby växte ut till Södermalms största och mångsidigaste idrottsförening och nya idrotter kom igång: fotboll 1915, bandy 1918 osv. Hammarby Idrottsförening fick 1897 ett nytt märke av silver med fästaneläggning. Märket är utformat som en sköld. På ett snedställt band finns initialerna H.I.F. Nederst på skölden är datumet angivet för nybildandet: 18⁷/₃97, överst en stjärna.

Ledande idrottsförening i Sundbyberg var S.I.K., dvs Sundbybergs Idrottsklubb. Klubben tillhörde kring sekelskiftet Sveriges ledande i friidrott med kastaren C. Hj. Westerlund, löparna E. Fast och E. Dahl. Klubben startade 1893 med 356 medlemmar. Man hade tidigt olika sektioner för olika idrottsgrenar: friidrott, fotboll, bandy, skidlopp, orientering och gång. Under 1890-talet var intresset för tyngdlyftning stort. Det finns en tidig silvermedalj i form av en sköld. På skölden finns ett band med initialerna S.I.K. Därunder tyngdlyftningsredskap och käglor. Överst ses en höjdhoppställning och året 1893. Medaljen har en ring i vilken är fästad en hållare för bandet.

IW

Medlemsmärke för Hammarby Idrottsförening 1897.
Foto: Jan Eve Olsson, RAÄ.

Silvermedalj för Sundbybergs Idrottsklubb 1893.
Foto: Jan Eve Olsson, RAÄ.

Don Silvano, Grodan och Peson

Av Eva Wiséhn

Närmare sjuttio personer deltog i ICOMON-kongressen i Buenos Aires i Argentina i oktober år 2000. Bland dessa befann sig undertecknad tillsammans med två kolleger från Kungl. Myntkabinetet. Av deltagarna var tio från Europa, åtta från Asien och en från USA, de övriga kom från Sydamerika. ICOMON är en internationell sammanslutning för monetära museer inom ICOM, vilken i sin tur lyder under UNESCO. Kongressen, som ägde rum i *Archivo y Museo Historicos del Banco de la Provincia de Buenos Aires, Dr Arturo Jauretche*, öppnades i anslutning till den vackra och mycket traditionella utställningen i en arkitektoniskt spännande miljö.

Kongresspråket var naturligtvis spanska men det fanns möjlighet till simultantolkning. Vi bjöds på ett flertal föreläsningar. Bland annat fick vi höra om första myntverket i Buenos Aires, "La Primera Casa de Moneda de Buenos Aires (1826-1865)", av Alberto de Paula, myntverket i Potosí, "La Casa de Moneda de Potosí", av Arnaldo Cunietti Ferrando och myntningen i Mexico City, "Monedas y Billetes en 75 Años de Vida del Banco de Mexico", av Elsa Lizalde Chavez. Vi fick också höra om den nya myntutställningen som just skulle öppnas i São Paulo i Brasilien. Här visades både nytänkande och ny teknik i utställningarna. Flera föreläsare tog upp rent museologiska problem och projekt. Vi kunde konstatera att Sydamerika i många utställningsfrågor ligger långt efter Europa.

Efter mottagning i *Banco Central de la Republica Argentina* inbjöds vi till ett besök i *Museo Numismatico, Dr José Evaristo Uriburu*. Utställningen var mycket traditionell utan något som helst nytänkande. Här visas mynt, sedlar och medaljer i långa rader i mer än femtio år gamla montrar (bild 1).

På kvällen bjöds vi på middag med tangoföreställning (bild 2). Föreställningen hette "Señor Tango" och var tillrättalagd för oss utlänningar. Det var en njutning att se de skickliga dansarna och höra den eldiga musiken.

Vi fick också en guidning i bankdistriktet "La City". Inom fyra kvar-

1. Ett av utställningsrummen i Museo Numismatico, Dr José Evaristo Uriburu.
Foto Torbjörn Sundquist.

ter, från Plaza de Mayo till Corrientes, finns de flesta nationella och många internationella banker. Den mycket vackra *Banco de la Nación* som vätter ut mot Plaza de Mayo har en enorm entréhall med glasat, välvt tak. Hallen rymmer ett enda jätte- likt kontorslandskap med massor av människor som talar högljutt, telefoner som ringer och stolar som skrapar. Ljudet är enormt och ovan för oss tysta nordbor.

En av dagarna bjöds vi på utflykt till *Don Silvanos Estancia*. Vi togs emot av Rodriguez, som bjöd oss in på gårdsmuseet. Härligt opretentiöst med alla möjliga vardagsföremål i en salig blandning. Naturligtvis spanade vi in föremål med ekonomisk anknytning som t.ex. fina gamla sparbössor, jordbruksmedaljer och en kassaapparat med fuskknapp för s.k. argentinsk bokföring (enligt Rodriguez). Vi fick en heldag med olika aktiviteter som remmarlag, hästskjuts, ridning, mjölkning, hästkäpplöpning och ett sorts tornerspel samt vedhuggning. I en stor matsal bjöds vi på "parillas completa", dvs massor av grillat kött. Till maten var det underhållning med folksång, folkdanser och dans med bolas. Lunchen avslutades med ett flertalet deltagare fick en danslektion.

Invid utgången från matsalen stod en spelautomat som tilldrog sig mitt

3. Sapo på Don Silvanos estancia.
Foto Eva Wiséhn.

intresse. I min barndom talade min far ofta om ett spel han haft som liten, det kallades Grodan. Han försökte också återskapa det men det blev aldrig färdigt. Nu stod ett sådant spel här på Don Silvanos estancia! Spelet består av ett skåp i flera våningar med ett sinnrikt system av kanaler och fack. Varje fack har ett sif-

fervärde från 20 till 600. Överst på skåpet sitter en gapande groda. Runt om grodan finns ett flertal hål, två luckor och ett kugghjul. Bakom grodan finns en grinande ansiktsmask (bild 3).

På spanska heter spelet "Sapo", vilket betyder padda. Det går ut på att man ska försöka kasta pesomynt i i grodans mun. Lyckas det, ska myntet ge största utdelning. Vinsten räknas 1 peso x siffran på facket. Alla hål, kugghjulet och luckorna ger också poäng medan det grinande ansiktet endast sväljer myntet eller kastar ut det genom en kanal under skåpet. Alltså en vinst till ägaren av spelet. Mitt intresse för spelet fick de flesta

2. Middag med Tango. På bilden ses från vänster: Torbjörn Sundquist, Ian Wiséhn, Eva Wiséhn, Christiane Logie (Bankmuseet i Bryssel), med pappa Leon Logie, Cecilia Meir (myntmuseum i Tel Aviv) och Michael Alram (myntkabinettet i Wien).

4. Nedan. Några av jetongerna och polletterna som inköptes i Buenos Aires. a) Hindu Club, Nacion 1944; b) 1900 El Pueblo Argentino – Conmemora el 25 de Mayo de 1810; c) Bortnik & Marina Sandra Aiala, lyckojetong; d) Sociedad Cooperativa Nacional de Consumos; e) Ranchpollett visande en ridande gauchito; f) Ranchpollett visande får med valörerna 10 och 20. Foto Jan Eve Olsson, RAÄ.

a.

b.

c.

d.

e.

f.

att stanna upp och spela en omgång. Ingen vann högsta utdelning.

Den numismatiskt intresserade kan faktiskt hitta ett och annat i Buenos Aires myntaffärer. Mest blir det naturligtvis mynt från Sydamerika. Många handlare mängder av märken med anknytning till andra världskrigets tyska armé. Detta faktum är emellertid inte särskilt överraskande då ju många tyskar emigrerade till Argentina direkt efter krigsslutet. Till Kungl. Myntkabinetets samlings inköptes bl.a. fem jetonger, fyra polletter och tre spelmarker (bild 4).

År 1991 knöts peson till dollarn till ett lika värde. Under vår vistelse i Argentina undrade vi mycket över hur den argentinska peson kunde vara värd lika mycket som en USA-dollar. Detta innebar i praktiken att allt var mycket dyrt. Amerikanska sedlar cirkulerade helt fritt i landet. Nu har det gått nästan tre år sedan vårt besök i Argentina och vi kan konstatera att man under tiden haft stora ekonomiska problem. För att få ordning på finanserna skar man ner de statsanställdas löner, sänkte pensionerna och begränsade den summa man fick ta ut från sitt bankkonto. Efter starka protester på Plaza del Mayo utanför presidentpalatset med kravaller som följde avgick regeringen och en ny tillfällig president valdes, Rodrigues Saá. Han ställde in avbetalningarna på statsskulden och lovade en miljon nya jobb samt akut mathjälp till de fattigaste. Han planerade också att införa en ny temporär valuta, argentinos. Efter en vecka avgår Rodrigues Saá. Detta var en orsak till att regeringen i Argentina föll i december. Man lät peson flyta fritt och accepterade därmed en ordentlig devalvering (bild 5).

Peson har nu sjunkit 70%, dvs 1 dollar motsvarar 3 peso. Nära hälften av Argentinas befolkning, 18 miljoner människor, lever under fattigdomsstrecket där en familj på fyra personer har mindre än 485 peso (= \$160/månad eller 1 600 kronor/månad) att leva på. Bankerna har frusit alla konton. Presidenten Eduardo Duhalde, den femte i raden sedan upproret december 2001, föreslår att man ska sälja statens egendomar som t.ex. land, hus, möbler och bilar i ett led att rädda landets ekonomi. Med Duhaldes egna ord:

"Jag tror inte att någon kan leda Argentina ut ur den värsta krisen i landets historia om vi inte alla står på samma sida."

Just nu fungerar tills vidare en utbredd byteshandel där man pantar

5. Argentinsk valuta. Foto Jan Eve Olsson, RAÄ.

sina ägodelar mot en sorts papperspolletter; valören lär kallas *argentinos*.

Dagarna i Buenos Aires gav mer-

smak och man får hoppas att den politiska situationen reder upp sig inom en snar framtid och att ekonomin kommer på fötter igen. □

Varning för nya förfälskningar av medeltidsmynt

Nyligen har ett falskt svenskt medeltida mynt erbjudits på en internationell Internetauktion. Tillverkaren har delvis missuppfattat inskrifterna, men typen är Sten Sture d.ä. (1470-1497, 1501-1503), Stockholm, örtug, LL 3. Stilen är helt felaktig för typen och det är ingen tvekan om att det är en förfälskning. Säljaren var bosatt i Litauen.

Enligt uppgift på Internet har samma säljare även sålt två exemplar av ett falskt engelskt vikingatida mynt, Cnut (1016-1035), Quatrefoil, Crewkerne, Winas. I detta fall var förfälskningarna mycket välgjorda och enligt samma källa på Internet var de sannolikt tillverkade i Ukraina.

Det kan noteras att ett flertal välgjorda förfälskningar av vikingatida tyska mynt också har dykt upp på marknaden under senare år. Traditionellt har antika mynt varit mest utsatta för förfälskningar, men nu ver-

Skala 2:1. Foto förf.

kar det som om även medeltida mynt drabbas i ökad utsträckning.

Kenneth Jonsson

Stockholm 750 år 1252-2002

Så här skriver Erikskrönikan på 1320-talet om Birger jarl och Stockholms grundläggning sjuttio år tidigare (stavningen är något moderniserad):

*Birger jarl, den vise man /
Han lät Stockholms stad att byggja /
Med digert vett och mycken hyggja
[= eftertanke] /
ett fagerit hus [= fäste] och en godan
stad /
[åt] alla led [= håll] så gjort som
han bad /
Det är [som ett] lås för den sjö
[= Mälaren] /
Så att karelerna göra dem ingen oro.*

Krönikan har alltså direkt påpekat, att staden tillkommit "som ett lås" för Mälaren, så att inte "kareler", dvs sjörövare från öster (troligen har Erikskrönikan avsett ester), skulle kunna ta sig förbi.

Inga privilegiebrev eller liknande dokument om grundläggningen har bevarats. Däremot har tydligen jarlen vistats i eller vid Stockholm på sommaren 1252, varom två korta avskrifter av förlorade urkunder berättar. I dem nämns Stockholm för första gången. Säkerligen var andra stormän också där, i varje fall ärkebiskop Jarler från Uppsala. Detta årtal blir det första i vår blivande huvudstads historia. Men vi kan med hjälp av arkeologerna fastställa, att försvarsanläggningar förekom redan under sen vikingatid, dvs på 1000-talet, och byggdes ut under 1100-talet, särskilt sedan etniska sjörövare trängt igenom Norrström och plundrat Sigtuna (1187). De äldsta befästningarna har påträffats på Helgeandsholmen (som då var tre holmar), där nu riksdagshuset ligger. Fynd av mynt från 1100-talet i och omkring stadsholmen tyder åtminstone på handelsförbindelser.

Vid mitten av 1200-talet tillkom också ett mera stadsliknande samhälle kring den borg som jarlen lät bygga och som fick sitt karaktäristiska, stora torn i mitten – det som långt senare kom att kallas "Tre kronor" efter sin takpyrdnad, vårt riksvapen. Bredvid uppfördes stadens kyrka, Storkyrkan, och där låg också, som i alla städer, ett Stortorg.

Redan på 1100-talet hade landhöjningen medfört, att Mälaren blivit

Foto Myntverket.

en insjö. Just fram till Stockholm nådde Östersjön och runt stadsholmen strömmade vattnet ur Mälaren, då som idag. På denna, dåfortiden mycket mindre holme och på landfästena i norr och söder växte Stockholm upp. Snart fick man en stadsstyrelse med råd och borgmästare. Dokument utfärdades och försågs med sigill för att bli giltiga. Från början av 1300-talet har man ett myntverk i staden och det skulle finnas kvar till sommaren 1974, då det flyttades till Eskilstuna. Om Stockholms utveckling till en verklig huvudstad, mitt i det svenska östersjöväldet, och om dess snabba tillväxt, särskilt tydlig från 1600-talet och fram till vår egen tid, får andra berätta.

Det jubileum som nu firas skall enligt Sveriges Riksbanks beslut hedras med två minnesmynt, ett i guld om 2000 kronor och ett i silver om 200 kronor. De har modellerats av den kände mynt- och medaljkonstnären Bo Thorén (f. 1939) och präglats i Eskilstuna av Svenska Myntverket / Nordic Coin AB. Han har också skapat en jubileumsmedalj över samma ämne men där med själve Birger jarl (död 1266) som motiv.

De nya mynten visar bägge på åtsidan delar av ett välkänt motiv, Stockholms stadshus, Ragnar Östbergs mästerverk, invigt 1923. På framsidan till den högre valören återfinns Stockholms äldsta sigill, känt sedan 1280-talet. Det visar en krenelerad mur och två torn, ett typiskt stadssigill med borgmotiv, känt i otaliga varianter från många orter i Europa. Någon realistisk bild av 1200-talets stad ger det inte. På valören i silver avbildas det sigill som är känt sedan 1326 och det har tre torn och en borgport. Det användes sista gången 1607, då det slutligt efterträddes av det krönta kungahuvudet "S:t Erik", känt sedan 1376.

I våra dagar har inga städer i Sverige mynträtt. Under medeltiden var det inte ovanligt och på 1600-talet fick bl.a. Göteborg, Norrköping och Kalmar mynträtt av Gustav II Adolf (senare indragen) och Landskrona mycket kortvarigt av Karl XI (1675).

Däremot hade vi ju kungliga, dvs statliga myntverk i många städer ända fram till 1832, då kopparpräglingen i Avesta upphörde. Sedan var det Stockholm som gällde till sommaren 1974, då Myntverket flyttade till Eskilstuna. Läsaren förstår nog varför de s k lokalmynthen - det slutande 1900-talets plågoris - inte kan räknas. De var ju, trots sitt namn, endast ett slags polletter med lokal och kortvarig giltighet. De nya minnesmynten är inte heller utgivna av Stockholms styrande myndigheter, utan av Sveriges Riksbank. Trots sitt motiv är de därför "riksmynt".

Tekniska data om mynten återfinns i en ruta på nästa sida. Beskrivningen blir som följer:

Åtsida: STOCKHOLM 1252-2002 upptill medsols längs kanten. I mitten överdelen av stadshustornet med de tre kronorna, till höger och till vänster överdelen av två mindre torn från samma byggnad.

Valörsida för 2000 kronor i guld:
= SVERIGE [sigillband] 2000 [sigillband] KRONOR nedtill motsols längs kanten. Upp till till vänster längs kanten myntortsmärket för Eskilstuna, bokstaven E ♦ belagd med en hammare, till höger bokstaven B [= Bäckström, riksbankschefens initial], mellan dem två band från sigillet. I mitten Stockholms äldsta sigill (1280-talet) med omskriften +SIGILLVM : CIUIVM : DE STOChVM [= staden Stockholms sigill] medsols runt en krenelerad mur med två krenelerade torn med vardera två fönsteröppningar, allt över ett vattenformat som vågor;

bottenfältet över och omkring tornen är täckt med kryssformade stjärnor.

Valörsida för 200 kronor i silver:

□ SVERIGE [sigillband] 200 [sigillband] KRONOR nedtill motsols längs kanten. Upptill till vänster längs kanten myntortsmärket för Eskilstuna, bokstaven E ◊ belagd med en hammare, till höger bokstaven B [= Bäckström, riksbankschefens initial], mellan dem två band från sigillet. I mitten Stockholms sigill från 1326 med omskriften SIGILLUM : CIVITATIS · STOKHOLMENSIS · IN · SVECIA [= sigill för staden Stockholm i Sverige] medsols inom pärlringar kring tre murade torn med krenelering och spetsiga tak, det mellersta större än de två omgivande, inom en krenelerad mur, över vilken ett fjärde likaså krenelerat torn med spetsigt tak och en borgport med ett uppfällt fällgaller; framför porten och utmed kanten längs muren nio ovala stenar.

Fakta om mynten

Valör	2000 kr	200 kr
Metall	guld 900/1000	silver 925/1000
Vikt	12,00 g	27,03 g
Diameter	26 mm	36 mm
Upplaga	max 5000	max 25 000
Konstnär:	Bo Thorén	
Tillverkare:	Svenska Myntverket / Nordic Coin AB, Eskilstuna	
Utgivare:	Sveriges Riksbank	

Lars O. Lagerqvist

Pressklipp

Fint mynt med bärnsten i!

I Metro den 15/5 2002 kunde man läsa att Polska riksbanken har drabbats av fotbollsfeber. Nu ger man ut ett 10-zlotymynt med en infattad bärnsten med anledning av fotbolls-VM i Japan och Sydkorea. Det foto som publicerades i samband med notisen visar bara den ena sidan av myntet. Här syns två fotbollsspelare som möts om bollen. Den ena sparar bollen rakt upp så att den ligger nästan i mitten av myntet. Fotbollen utgörs av den runda infattade bärnstenen. Över spelarna ses årtalet 2002, under KOREA JAPONIA. Omskriften lyder MISTRZOSTWA ŚWIATA W PILCE NOŻNEJ [Världsmästerskap i fotboll]. MGL

Ny medalj

Kungliga Vetenskapsakademiens årsmedalj

Årets medalj har tillägnats professorn och Nobelpristagaren Arne Tiselius (1902-1971). Tiselius var kemist och professor i biokemi vid Uppsala universitet (1938-1968) och erhölet Nobelpriset i kemi 1948. Han var en av de mest inflytelserika svenska vetenskapsmännen på 1900-talet. Han intresserade sig för laddade partiklars vandring i elektriska fält, elektrofores, ett ämne som han behandlade i sin doktorsavhandling från 1930 med titeln *The Moving Boundary Method for Studying the Electrophoresis of Protein*. Han fortsatte att utveckla elektroforesen som ligger till grund för forskning inom molekylär biologi, medicin och bioteknik. Han visade med denna metod att blodserum innehåller minst fyra distinkta proteingrupper: albumin samt α -, β - och γ -globulin.

Tiselius invaldes i Kungliga Vetenskapsakademien 1939 och var dess preses mellan 1956 och 1957. Han verkade för att stärka naturvetenskaplig forskning och tog aktiv del i den forskningspolitiska debatten. Han spelade även en stor roll i arbetet med val nobelpristagare i kemi. Han blev medlem av Vetenskapsakademiens Nobelkommitté i kemi 1947 och var dess ordförande från 1965.

Skulptören och medaljkonstnären Ernst Nordin står bakom årets medalj. Arne Tiselius har avporträtterats nästan en face i en mycket hög relief och mot en matt bakgrund. Runt kanten löper texten: SOCIO MERITISSIMO REGIA ACADEMIA SCIENTIARUM SUEC[IAE] MMII [Svenska Kungliga Vetenskapsakademien 2002] | ARNE TISELIUS. Till vänster om porträttet: NAT[US] MCMII och till höger OB[IT] MCMLXXI. Konstnärens initialer återfinns vid Tiselius högra axel: E N. Nordin har spelat med orden eftersom 'separerat' eller avgränsat medaljens framsida på mitten med meningen: SEPARARE NECESSE EST [Att separera är nödvändigt]. På en övre halva flyger en fågel med utbredda vingar mot skyarna. Denna del av medaljen skall representera Tiselius fritidsintresse, nämligen ornitologi. Tiselius brukade under somrarna vistas i Bohuslän där han beskådade och fotograferade fåglar. På den nedre halvan har Nordin illustrerat Tiselius upptäckt inom elektrofo-

Arne Tiselius (1902-1971), *Separare necesse est*. Av Ernst Nordin.

Foto: JEO, RAÄ.

resen, nämligen proteingrupperna i blodserumet. Han har försökt att på ett enkelt sätt illustrera processen med en kurva där albumin samt α -, β - och γ -globulin framträder.

Marie-Astrid Voisin

Litteratur

Bra böckers lexikon, band 23, 1996.
Nationalencyklopedien, Band 15, 1991.
Nationalencyklopedien, Band 18, 1995.

MYNTSAMLING SÄLJES

INTAKT. Kval. 0-2

378 st 1 kr 1875-1918

77 st 2 kr 1877-1969

2 st 5 kr 1954-55

1 st 50 kr jub.-mynt 1976

Värde enl. A.T. 2002:25755:-

Utf. info **Sven Hurd**
Tel. 031-510478

Antika mynt utställda i Gustavianum

Nu är det möjligt att få studera grekiska och romerska mynt som tillhör Uppsala universitet. Det kan man göra i utställningens form i universitetsmuseet Gustavianum. Där har man kompletterat en tidigare allmän antikutställning från 1997 med ett antal nya myntmontrar. Den nya delen av utställningen kallas *Penningens tidevarv* och den kommer med tiden att utökas även med mynt från senare perioder.

Bakom den nya utställningen finns den skicklige och alltid entusiastiske 1:e antikvarien Harald Nilsson, inredningsarkitekten Carola Bratt från Tempera arkitektkontor och assistenten Ragnar Hedlund. Utställningen invigdes 6 april 2001 genom invigningstal av docenten Torgny Neveus (f.d. akademiintendent). Museichefen fil. dr Ing-Marie Munktell hälsningstalade.

Från början var det tänkt att mynten skulle ställas ut i den gamla universitetsbyggnaden, men med tiden kom museet fram till att publiken lättare skulle kunna ta del av mynthistorien om den utställdes i Gustavianum.

Besökarna får se riktigt trevliga och vackra mynt, med de första som är ca 2 600 år gamla. De är från Min-dre Asien, dvs nära Efesos och Sardes. Tidiga mynt från Athen, Korinth, ön Aigina med flera platser finns utställda. På ett lättbegripligt sätt berättas om de grekiska städernas olika mått- och viktsystem, motivall (gudar, hjältar, mytologiska figurer m.m.). Särskilt vackra är mynten från Syrakusa, Kos och Kyrene. Självfallet finns även myntningen i Egypten medtagen; romerska republikens mynt och de mynt som kejsarna sedan lät slå. Det är också spännande att återknyta beaktenskapen med kejsar Diokletianus (284-305) stora myntreform som finns beskriven i utställningen.

Ett intressant citat från utställningen dröjer sig kvar i minnet. Det kommer från Aristofanes (445-385 f.Kr) text *Kvinnornas folkförsamling*:

...Jag sålde druvor, och med munnen full av bronsmynt gav mig av till torget för att köpa mjöl. Och just då, när jag höll fram min påse, så höjtade en härold att man inte fick betala med bronsmynt längre. För nu ska vi använda silvermynt.

Se utställningen i Gustavianum!

Ian Wiséhn

Utställningar

Ett hörn av antikutställningen i Gustavianum där ett par myntmontrar syns i bakgrunden. Foto: Carola Bratt.

Samlarens själ

På Länsmuseum Gävleborg i Gävle pågår sedan 25 maj en utställning om samlandet som passion, kallad *Samlarens själ*. I utställningsfoldern ställer man sig frågan: "Samlarens själ – ja, den kan man ju undra hur den ser ut?". De 36 samlare som lånat ut hela eller delar av sina samlingar berättar med egna ord i utställningen. Utställningsansvariga 1:e intendenten Gun Lindkvist slår av de utställande samlarnas gemensamma nämnare, nämligen den estetiska aspekten, upplevelsen av skönhet och glädje.

Föremålen i utställningen utgörs bland annat av Disney-figurer (Lasse Åberg), konstkammare och konstskåp, japanska svärd, nallar, hattar, klockställ och spelkort. Någon myntsamlare finns inte representerad, men vi minns väl Svenska Numismatiska Föreningens jubileumsutställning 1998 på Kungl. Myntkabinettet och dess katalog där samlarna berättar om sin passion.

Utställningen pågår t.o.m. den 17 november 2002.

Se vidare

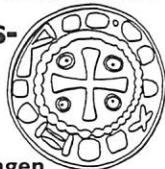
www.lansmuseetgavleborg.se.

MGL

COMMENTATIONES DE
NUMMIS SAECULORUM
IX-XI IN SUECIA REPERTIS
NOVA SERIES NR. 15

CHRISTOPH KILGER

**Pfennigmärkte und
Währungs-
land-
schaften**

**Monetarisierungen
im sächsisch-slavischen
Grenzland ca. 965-1120**

Pris: 525,- inkl moms.

Porto tillkommer.

♦ ♦ ♦

Beställningar:

**NUMISMATISKA
FORSKNINGSGRUPPEN**

Bollhusgränd 1B, 111 31 STOCKHOLM
Tel: 08-674 77 50 Fax: 08-674 77 53

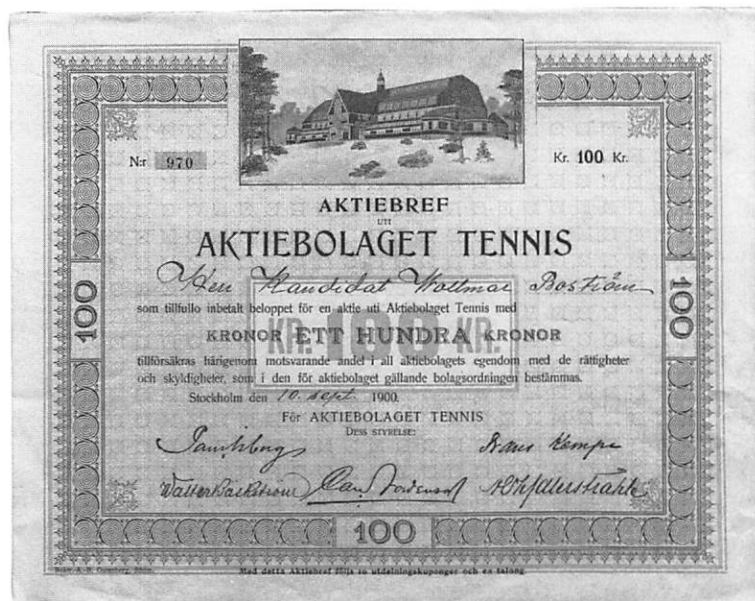

Foto: Jan Eve Olsson, RAÄ.

Ett hundra kronor satsade i Aktiebolaget Tennis

Bland den stora floran av historiska värdepapper speglas hela det svenska samhällslivet. Detta gäller även inom områden som fritid och idrott. I Kungl. Myntkabinetts samlingar finns ett ägarbevis som väl faller inom dessa fält. Det rör sig om ett aktiebrev i Aktiebolaget Tennis som utgavs i Stockholm den 10 september 1900. Aktien har nummer 970 och det var kandidaten Wollmar Bostrom som satsade 100 kronor i bolaget.

Aktiebrevet pryds av en bild visande bolagets tennishall. I fyrkant kring texten finns en vacker slingrande ram. Allt andas jugendstil! Aktien är tryckt hos Boktryckeriet AB Gutenberg i Stockholm.

Tennis introducerades tidigt i Sverige, troligen redan 1877, då några stockholmare tillsammans med medlemmar av engelska legationen prövade spelet på en äng vid Djurgårdsbrunnskanalens utlopp. Året därpå anlades en primitiv tennisplan vid Tollare utanför Stockholm av A. W. Frestadius. Den tennis som spelades på dessa platser var dock snarare att anse som sällskapsspel än som sport.

År 1879 introducerades tennis efter riktiga regler i Särö (Halland) av

arkitekt O. Westerberg, som lärt sig spelet i England. Det slog snabbt igenom i den göteborgska societeten. År 1879 anlades även en tennisplan på Ryfors bruk i Västergötland.

Av stor betydelse för svensk tennis blev att kronprinsen Gustaf (sedermera Gustaf V) 1879 lärt sig spelet under ett besök i England. Han anlade 1879 en bana på Skeppsholmen i Stockholm och 1881 en plan vid Tullgarn.

Inomhustennis blev snart en nödvändighet, då väderleken endast tillät utomhusspel under somrarna. Den första tennisklubben var Lawntennisklubben i Stockholm från 1887. Andra tidiga klubbar startades i Stockholm (1890), Uppsala (1891) och Norrköping (1892). Av mycket stor betydelse blev invigningen 1896 av tennishallen på Idrottsparken, dvs det som senare skulle bli Tennisstadions C-hall.

Flera tennishallar invigdes kring sekelskiftet, den första i Djursholm 1898. År 1900 byggdes en hall på Stadionhöjden i Stockholm. Det var den som ägdes av Aktiebolaget Tennis och som är avbildad på aktiebrevet.

Harry Potter, en trollkarl på mynt

Böckerna om den unge Harry Potter, av J. K. Rowling, har blivit en rejäl succé. Som en följd av böckernas popularitet har det skapats många leksaker och samlarföremål som hämtats från böckerna och filmen, t.ex. godis, ritblock, trollstavar osv i handeln. Nu finns också mynt som är gångbara på den brittiska ön Isle of Man.

Harry Potter-mynten är i valören 1 crown. På Isle of Man använder man alltså fortfarande den gamla brittiska valören crown (5 shillings), som i dagsläget motsvarar 25 new pence (ca 3:25 kr). Gemensamt för alla Potter-mynten är myntens åtsida, där drottning Elisabet II är avbildad i profil (fig. 1). På myntens framsida växlar det mellan bilder från olika händelser i den första boken *Harry Potter och De Vises sten*, som utkom så sent som 1999.

Mynten har en diameter på 40 mm och är 4 mm tjocka. De är tillverkade i kopparnickel hos de största fabrikererna av crowns på Isle of Man, nämligen Pobjoy Mint Ltd. De har designats av Warner Bros. och är utgivna av Isle of Man Government till Harry Potters ära.

Mynten är s.k. legal tender, dvs de gäller som betalning på ön. Med sex olika motiv beskriver de Harry Potters värld (fig. 2). Nedan följer citat som illustrerats på mynten.

a) Harry tog staven. Han kände en plötslig värme i fingrarna. Han höjde staven ovanför huvudet, lät den svisha ner genom den dammiga luften och en skur av röda och gyllene gnistor sprutade ut från änden som ett fyrverkeri...

b) Alla satt tysta och stirrade upp mot det väldiga slottet ovanför. Det tornade upp sig över dem medan de fördes allt närmare klippan där slottet stod.

c) Snape började lektionen precis som Flitwick med att titta i klassboken, och precis som Flitwick hejda han sig vid Harrys namn. "Javisst ja", sade han dämpat. "Harry Potter, vår nya... berömdhet".

d) Långt, långt ovanför dem gled Harry fram över spelet, medan han kikade sig omkring efter kvicken.

e) Med ens hördes det ett skrapande ljud och ägget sprack isär. Babydraken sprattlade ut på bordet. Den var inte söt precis.

I/W

1.

Harrys bästa vänner är Hermione Granger och Ronald Weasley. Dessa två karaktärer beskriver författaren så noga att åtminstone jag skapade mig en riktigt bra bild av hur de såg ut och betedde sig som personer. Harry fick, som de flesta blivande trollkarlar, en uggle som skickar post och andra meddelanden ut i både trollkarls- och mugglarvärlden. Inom trollkarlarnas värld är en mugglare en "vanlig" människa som saknar magiska egenskaper.

böcker om Harrys värld som heter Fantastiska vidunder och var man hittar dem och Quidditch genom tiderna. Det är just detta som hon beskriver, att den stora "andra världen" är okänd för oss mugglare, som gör böckerna mer troliga än de annars skulle vara. Den ger också möjligheten att den andra världen faktiskt kan finnas på riktigt utan att vi vet om det.

Anders Nilsson,

PRAO-elev från Bålbro-skolan i Rimbo

a.

b.

c.

d.

e.

f.

2.

Foto: Gabriel Hildebrand.

f) Efter att ha kryssat sig fram någon minut genom de virvlande regnbågsfjädrarna lade han märke till en stor silvernyckel som hade en krökt vinge, precis som om någon redan fått tag på den och omilt pressat in den i nyckelhålet.

Harry Potter är en föräldralös pojke som bor i skrubben under trappan hos familjen Dursley. Familjen består av Harrys elaka moster Petunia, hennes man Vernon och kusinen Dudley. Harrys föräldrar blev mördade av en mycket ond trollkarl vid namn Lord Voldemort. Lord Voldemort ville också döda Harry men lyckades inte med det. Just det att Harry överlevde och fick den onde att försvinna (åtminstone ett tag), gör honom väldigt respekterad och känd inom trollkarlsvärlden, en värld som fram till Harrys 10-årsdag är helt okänd för honom.

Quidditch är den största sporten i trollkarlsvärlden och Harry blir den första Förstaårseleven någonsin som tagit sig in i elevhemmets lag. Harry bor i Griffindor-hemmet och spelar därför för dem.

Efter den första boken *Harry Potter och De Vises sten*, 1999, har det bara gått framåt för den relativt unga författarinnan. När hon skrev boken var hon en mycket fattig och arbetslös ensamstående mamma och har själv sagt att det var på ett kafé som boken blev till. Nu, efter åtskilliga böcker om den unge blivande trollkarlen på Hogwarts, är hon känd över hela världen. Hon beskriver sig själv som en lite tillbakadragen och blyg person som inte tycker om stor uppmärksamhet utan hellre ser att uppmärksamheten riktas på böckerna och inte på henne själv och hennes familj.

Hon har även givit ut två fakta-

**Kungl.
Myntkabinettets
butik**
Slottsbacken 6

säljer
jubileumsmynten

Stockholm 750 år

Pris Guldmyntet 2 500 kr
Silvermyntet 250 kr
tel. 08-5195 5304

Mynt- och medaljleveranserna från Myntverket till Kungl. Myntkabinettet – en mer än 250-årig historia

Varje gång som nya mynt utges i Sverige kommer en försändelse från Myntverket innehållande dessa mynt i två exemplar. En gång om året anländer även ett paket med alla medaljer som Myntverket tillverkat under det gångna året. Dessa leveranser har pågått ända sedan 1746. Förhoppningsvis kommer man även i fortsättningen att överlämna nya mynt och medaljer, trots att mynttillverkningen övergått i utländsk ägo. Detta bruk har nämligen haft en mycket stor betydelse genom tiderna. Att så är fallet har också staten förstått. Det kom därför ett regeringsbeslut genom Finansdepartementet 11 juni 1986 (KMK dnr 464/85 och 292/86) som bl a hade följande text:

I likhet med myntkabinettet anser regeringen att det är av stort värde att mynt och medaljer som tillverkats här i landet och de stampar som används vid medaljpräglingen bevaras för framtiden av myntkabinettet. Mot bakgrund av de åtaganden som gjorts av fullmäktige i riksbanken och den ordning som nu tillämpas av privata tillverkare, utgår regeringen från att mynt, medaljer och medaljstampar i huvudsak enligt hittills tillämpad praxis utan kostnad kommer att överlämnas till myntkabinettet.

Det är och har alltid varit myntkabinettets skyldighet att samla, bevara och i urval utställa hela den svenska mynt- och medaljproduktionen. Detta skulle under långa perioder, då statsanslagen varit helt indragna, ha varit en omöjlighet, om inte leveranspöket förelåg. Våra samlingar utgör ett "statsarkiv" för allt som präglas i landet. Den sedan senare hälften av 1800-talet tilltagande fabrikationen av medaljer genom enskilda företag har utgjort ett problem, som emellertid sedan 1920-talet åtminstone delvis lösts genom att det största företaget, AB Sporrang, frivilligt levererat sin årsproduktion och övriga, med tiden allt mindre verksamma företag vanligen efter anhållan sånt in sina produkter. Tidigare var ju Kongl. Myntet landets enda producent av medaljer och staten den huvudsakliga utgivaren av dylika. På samma sätt måste man se den år 1786 införda bestämmelsen att alla

medaljinskrifter skulle granskas av Kungl. Vitterhets historie och antikvitets akademien. Även denna avsåg de av Kongl. Myntet slagna minnespenningarna och belöningsmedaljerna och hade orsakats av att felaktiga inskriptioner förekommit.

Den som först föreslog och därmed lyckades genomdriva leveransplikten var riksantikvarien Johan Helin (1679-1753). Han förestod Antikvitetsarkivet (vari även myntsamlingen ingick) åren 1725-1750. Någon större numismatik var han nu inte och inte heller var han överdrivet flitig i sin syssla. Helin publicerade inget om mynt, men han förtecknade vissa myntsamlingar som tillförts Antikvitetsarkivet och Uppsala universitet. Han ordnade också så att dubletter från myntkabinettet i Stockholm överfördes (emot metalens invärtes värde kunde få inlösa dem...) till universiteten i Uppsala och Lund.

Om nu arkivets myntkabinett (dvs dagens KMK) genom dessa överföringar led en viss förlust, fick det dock under Johan Helins tid privilegiet om årliga myntleveranser. I ett memorial daterat 28 november 1745 skrev han: *På det nu denna så anse- nliga samlingen wid Kongl. antiquitets archivum må hädanefter alt stadt blifwa fortsatt och alt mer och mer förökad, skulle man oförgräpl. tyckas wara nödigt, om Hans Kongl. Maj:t allernådigst behagade wid hwarje myntesorts eller Stämpels förändrande allenast en myntesort och af de på Publici omkåstad utkommande medailler et Exemplar til denna Kgl. Samlingens förmerande låta ifrån Kongl. Myntet afsefwerera, alt efter handen som de kunna utkomma. Hwilket så mycket mera lä- rer kunna stå at här efter ehrhållas, der Edre höggrefvel. Excellencer samt Kongl. Mayts och Riksen högl. Cancellie Collegium med sin högt- giällande föreskrift hos Hans Kongl. Maj:t skulle täckas en sådan ansök- ning andraga och befordra.*

Fredrik I var inte omedelbart positiv till denna begäran utan lät Kammarkollegiet utreda saken och komma med ett förslag till yttrande. Kammarkollegiet ställde sig emeller-

tid på Kanslikollegiets sida och därför utfärdades 6 september 1746 följande kungabrev:

Friedrich etc. Uppå Eder uti skrifwelse af d. 24 Januari 1746 gjorde hemställan, wele wij hafwa samtyckt, at til förökande af den i antiquitets archivum befintelige samling af swenska mynt och medailler ifrån myntet dit må aflemnas ett Exemplar såväl af hwarje myntsort, enär stämpelen til dem å nyo inrättas eller ändras, som ock af de hädanefter på Publici bekostnad utkommande Medailler och Jettoner, kunnandes ersättning derföre til myntet af Wårt Stats Con- toir jemte de öfrige till myntet erforderlige omkostningar utanordnas. Hwad ock de Medailler och Jettoner widkommer, som privati hädanefter låta förfärdiga, så böra de til någon erkantzla för det de få nyttia Cronans präss och wärktyg dertil, äfwen til antiquitets archivum aflemna ett Exemplar; dock må dem tillåtas at lefwerera sine Exemplar uti koppar, emedan det torde falla en och annan för kostsamt at alltid dertil bestå silfwer, hwilket Eder härmed til swar och behörig efterrättelse länder, låtande Wij jämwäl bref härom til Wårt Cammar Collegium och Stats Con- toir afgå.

I samband med Myntverkets flytt från Stockholm till Eskilstuna kom många frågor upp som rörde gamla bestämmelser och rutiner. Ett sådant ärende berörde leveranserna från Myntverket. Myntdirektören Benkt Ulvfot skrev till Kungl. Maj:t om en förändring av instruktionen för myntverket (SFS 1972:290). Bl a ville han att Myntverket skulle slippa leveranskravet gällande nya medaljer till Kungl. Myntkabinettet. Denna begäran godkändes inte.

Ian Wiséhn

Källa

Antikvarisk topografiskt arkiv, Stockholm: KMK diarieförord korrespondens dnr 371-524, 1985, F1:20.

Litteratur

Schück, H., Kgl. Vitterhets Historie och Antikvitets Akademien. Vol. IV, Stockholm 1935, s. 557-558.

Fig. 1. Äkta 10 kr 1991. Föreskriven vikt 6,60g; legering av 89 % koppar, 5% aluminium, 5% zink, 1% tenn.

Fig. 2. Falsk 10 kr 1991, med randskydd. Vikt 6,73 g.

Fig. 3. Falsk 10 kr 1991, utan randskydd. Vikt 6,66 g.

Falska tiokronor

För sju år sedan avslöjades en falskmyntarliga i Ukraina, när den som bäst höll på att prångla ut eftergjorda svenska tiokronorsmynt, alla med året 1991. I samlarkretsar döptes de snabbt till "rysstior", vilket är en anspelning på en annan rysk exportvara, nämligen vissa anabola steroider som ju kallas "ryssfemmor". Ligan leddes av en erfaren gravyrkonstnär – Jevgenij Michailovitj Grosjev – i staden Dnepropetrovsk i östra Ukraina. Han utnyttjade enligt uppgift tillgången till det metallurgiska kunnandet i staden.

Totalt greps tio personer, varav två anställda vid ett laboratorium, där sannolikt analyser av äkta mynt utförts. Två andra var arbetare vid fabriken "Universal", där mynten präglats i en av företagets maskiner.

När polisen slog till mot ligan påträffades ca 10 500 färdiga falska tiokronorsmynt, jämte råmaterial till minst lika många mynt. Ligeledaren Grosjev uppgavs ha varit i Sverige åtminstone tre gånger under 1993/94 för att "marknadsföra" sina produkter.

Som framgår av fotografierna här ovan rör det sig om mynt som präglats med graverade stampar. Resultatet är inte helt lyckat; förutom att kungen fått ett något "snipigt" uttryck i ansiktet, så har gravören inte lyckats uppfatta signaturen under halsavskärningen. På framsidan framgår det tydligt av fotografierna att gravören också misslyckats med att åstadkomma illusionen av att valörsiffran 10 sammanflätats med de tre kronorna. I stället ser de ut att vara lagda över siffrorna.

Skälet till att återkomma till dessa förfalskningar – sju år efter avslöjandet av dem – är att de har börjat spridas igen. Det rör sig dock om en "andra generation" präglings, som enligt uppgift dök upp för första gången för ett par år sedan (muntlig information av Christian Hamrin, Stockholm). Skillnaden mellan dessa och 1994 års förfalskningar är att de nu försetts med ett randskydd. De ursprungliga hade slät rand, vilket ju gjorde det lätt att särskilja dem. De båda varianterna har en svagt irreguljär stampställning, ca 10 grader.

B. H.

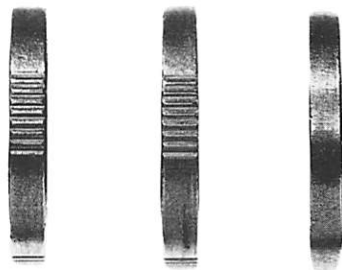

Fig. 4. Randen på de tre avbildade mynten. Det äkta t.v.

Samtliga bilder i skala 2:1.

Foto: Gabriel Hildebrand.

Litteratur

Golabiewski Lannby, M.: "Ukrainaförfalskningar". *SNT* 2000:5 s 122.

Rhodiner, A.: Ukrainsk liga fast med falska tiokronor. *Dagens Nyheter* 1 september 1994.

Aktiebrev och biljetter från Mössebergs Vattenkur Inrättnings Aktiebolag

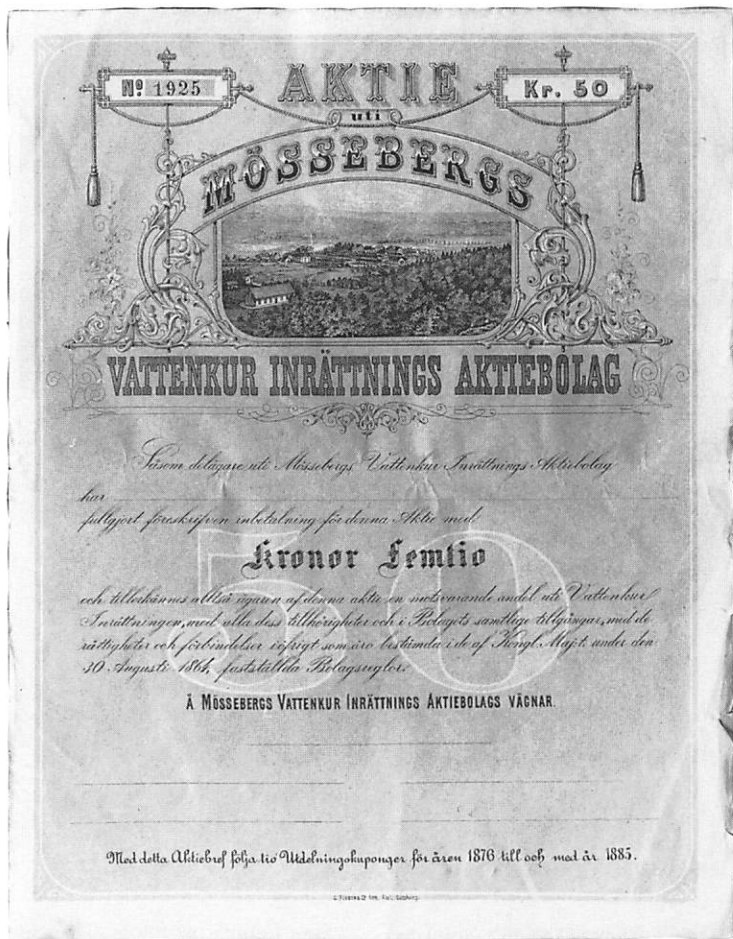
Kurgäst, som anländer till Falköpings station (obs. ej Falköpings stad) behöfver endast efterfråga Mössebergskusken och till honom aflemna kontramärket å sina resefektier; hvarefter dessa af honom uttagas och uppforslas till anstalten. Vid alla dagtåg, som föra passagerare, är anstaltens omnibus till mötes vid stationen; plats å densamma till anstalten kostar 10 öre person. (Citat ur Svenska brunnar och bad. En vägvisare. Stockholm 1892, s. 111. Författare är Alfred Levertin, brunnsläkare – intendent – vid Medevi Brunn i Östergötland.)

Mössebergs Vattenkur Inrättning byggdes på den vackra, rikt skogbeklädda sydöstra sluttningen av Mösseberg, tre kilometer från Falköping. Badanstalten började anläggas 1865 på initiativ av greve Gösta Posse på Vreten. Den öppnades första gången för de badande gästerna 3 juli 1867. Plan och ritningar uppgjordes av arkitekten G. Sjöberg i Stockholm efter en på Mössebergs Bolags bekostnad företagen resa till Englands, Tysklands och Frankrikes kallvattenkuranstalter. Redan 1871 nedbrann badhuset, men återuppbyggdes under vintern, så att det åter kunde användas följande sommar.

Vid anstalten fanns att tillgå fullständiga apparater för alla badformer (tallbarrsbad, elektriska ljusbad, natheimbud med flytande kolsyra m fl), hälsovatten, luftbad samt sjukgymnastik och massage, inhalatorium, röntgen- och högfrekvens-avdelning. Antalet kurgäster var mellan 2000-3000 årligen.

År 1907 invigdes ett vintersanatorium. Men man tog inte emot öppen tuberkulos. Den ursprungliga kuranstalten förändrades 1940 till Mössebergs sanatorium, öppet året om och med samma resurser som en invärtesmedicinsk lasarettssavdelning.

Säkert ville många tacksamma badgäster lämna drickspengar till betjäningen, men här var reglerna strikta. Alfred Levertin skriver (s. 112): *Som den yttre betjäningen och uppsasserskorna i bostäderna vid anstalten äro väl aflönade uppmannas kurgästerna på det enträgnaste, att till dem icke utdela några drickspenningar; badbetjäningen eger visserligen mottaga sådana, men endast i de i badlokalerna anbragta sparbössorna.*

Aktiebrevet från Mössebergs Vattenkuranstalt, blankett.
Foto Jan Eve Olsson.

Vykort på överläkarebostaden
vid Mössebergs Vattenkuranstalt, 1940-tal.

4815

MÖSSEBERGS VATTENKURANSTALT

Pris Kr. 1.25

GÄLLER FÖR:

Tillägg för Elektr. Bågljusbad i II klass
 " " Nauheimerbad i II klass
 " " Massagebad i II klass
 HALFBAD i II klass

PARAGON, Stockholm.

Mössebergs Bad o. Sanatorium

Kvitto för Bagagekörning

09612

25 öre

Körning af Bagage
 skall betalas vid
 aflämnandet af
 Bagaget.

PARAGON, Stockholm.

06205

Mössebergs Inhalatorium.

I klass.

Pris 1 krona.

PARAGON, Stockholm.

Mössebergs Bad o. Sanatorium

03117

25 öre

Kvittot skall af-
 rifvas i den be-
 talandes närvaro

Kvittens för SKJUTS

PARAGON, Stockholm.

Mössebergs Vattenkuranstalt

Stolhyra

15 öre

№ 4714 *

Mössebergs Vintersanatorium

01905

HEL- och HALFBAD

KR. 1.50.

PARAGON, Stockholm.

Biljetter från

Mössebergs Vattenkuranstalt.

Dessa gällde för olika tjänster som
 anstalten hade möjlighet att lämna som
 t.ex. bagagekörning, skjuts,
 stolhyra, bad.

Observera att dessa biljetter
 endast utgör ett urval av alla som
 användes vid anstalten.

Något förminskade.

Foto Jan Eve Olsson.

I Kungl. Myntkabinettets samlingar finns ett blandat material som rör Mössebergs Vattenkur Inrättnings Aktiebolag. Först och främst finns en aktieblankett från 1875. På aktien avbildas inrättningen vid Mösseberg med alla dess byggnader och parken på 25 hektar. Aktien, som är rikt dekorerad, är tryckt hos C. Flodin & Co. Lith. Ateljé i Göteborg. Tillsammans med aktieblanketten finns även ett vykort visande överläkarens bostad samt ett stort antal biljetter. En del av dessa biljetter fungerade som om de var polletter. Biljetterna är från 1900-talets första hälft.

IW

Foto JEO, RAÄ.

Industri och Konst-Lotteriet i Göteborg

I gamla tider var det vanligt med olika former av varulotterier. Den som köpte en lott lämnade då ett värdefullt bidrag till ett säkerligen nyttigt ändamål. Samtidigt fanns möjligheten att vinna något vackert. Så var fallet med industri- och konstlotterier. Då bortlottades konstföremål och industrialster av konstvärde.

I Kungl. Myntkabinettets samlingar finns också ett mindre antal lotterisedlar. En sådan är utgiven för Industri och Konst-Lotteriet i Göteborg 1866. Lottsedeln ingår i kvarlänskapen efter sedeltryckaren Jonas Bagge, som gick ur tiden 1869.

Den är oerhört rikt dekorerad med sinnebilder för konst och konsthantverk. Överst på mitten finns Göteborgs stads krönta vapensköld. Papperet till lottsedeln är lilafärgat och text och dekorationer svarta. Lottsedeln är tryckt hos Meyer & Köster Lithographiska Atelier i Göteborg. Detta företag tryckte ganska många aktiebrev, men också illustrationerna till boken *Kriget i finska viken* (1855) och *Götha. Folk-kalender* (1855). De förlade även verket *Göteborg med dess omgifningar, framställt i taflor* (1859-1862). De två ägarna var Ludvig Adolph Meyer (1819-1865) och Johann Diederich Adolph Köster (1830-1892). När lottsedeln trycktes var alltså Meyer redan död, men företaget drevs vidare av den tyskfödde Köster.

IW

Erik Lönnroth och numismatiken

Vid 91 års ålder avled den 10 mars historikern Erik Lönnroth. Sedan många år framstod Lönnroth som en av Sveriges mest betydande humanister. Som professor i historia, först i Uppsala, från 1953 i Göteborg, företrädde han en strikt källkritisk tradition. Om hans skeptiska inställning till varjehanda postmoderna moderörelser inom de senaste decenniernas humanistiska forskning i Sverige kan man läsa i hans sista större arbete, samlingsvolymen *Tidens flykt* (1998). Lönnroths forskningsfält är omfattande: från Kalmarunionen och Engelbrekt till Gustav III och Lawrence av Arabien. Särskilt som medeltidshistoriker intresserade han sig för de materiella drivkrafternas betydelse. Steget är inte så långt till ekonomisk historia och därifrån till penninghistoria.

Erik Lönnroth blev ledamot av Svenska akademien 1962 och hade i år som dess äldsta och en av dess mest aktiva medlemmar kunnat fira 40-årsjubileum. Han var också Vitterhetsakademiens äldste ledamot, invald 1959. Bland Lönnroths offentliga uppdrag bör särskilt nämnas huvudsekreterare i 1945 års universitetsberedning och ordförandeskapet i Humanistiska forskningsrådet, sedermera Humanistisk samhällsvetenskapliga forskningsrådet (HSFR), under inte mindre än 20 år, 1960-1980. I den egenskapen gjorde Lönnroth sin kanske sin främsta insats för svensk humanistisk forskning. Anslagen till humaniora höjdes kraftigt från och med 1960-talet, vilket knappast varit möjligt utan Lönnroths starka engagemang och administrativa skicklighet. Det var särskilt som ordförande i forskningsrådet som Lönnroth kom att göra bestående insatser för numismatiken i Sverige.

CNS-projektet

Museisamlingar kan indelas och värderas efter olika måttstock. Om måttstocken är exklusivitet i förening med internationell betydelse är Kungl. Myntkabinetts samling av mynt från vikingatiden dess utan jämförelse viktigaste del, dessutom en av de kvantitativt mest omfattande. Närmare 250 000 arabiska, tyska, engelska och skandinaviska mynt har hittats inom nuvarande Sveriges

gränser. Merparten av de många fynden har tillförts Kungl. Myntkabinetet.

I sina minnesord över Sture Bolin har Lönnroth beskrivit hur han som ung student i Lund satt trolldunden av Bolins föreläsningskonst. Föreläsningarna handlade bland annat om mynt. Genom "analyser av mynt och deras fyndomständigheter" kunde Bolin dra slutsatser om handelsförbindelser och handelsvägar, på 1920-talet ett nästan nytt forskningsfält. Kanske bidrog den starka ungdomsupplevelsen till Lönnroths intresse för våra vikingatida myntfynd. CNS-projektet (Bearbetning och publicering av mynt från vikingatiden funna i Sverige) finansierades från början av 1950-talet huvudsakligen med statliga medel samt med bidrag från Deutsche Numismatische Kommission. Under hela Lönnroths tid som ordförande i HSFR kunde man förlita sig på en välvillig bedömning av de årliga, icke obetydliga anslagsökandena från Kungl. Myntkabinetet. Anslagen gällde främst avlöning till projektets fasta personal som 1979 uppgick till 3 personer.

Gunnar Ekströms professur

Genom gåvobrev den 12 juni 1974 instiftades Gunnar Ekströms stiftelse för numismatik. Stiftelsens främsta uppgift skulle vara att verka för upprättandet av en professur i numismatik och penninghistoria vid Stockholms universitet. Den förnämliga donationen var emellertid inte på förhand förankrad vid universitetet. Universitetet avvisade donationen. Bland annat tycks man ha befart, att inrättandet av andra nya professurer som man ansåg viktigare, skulle kunna fördröjas om man tog emot en privat donation. Situationen räddades av Erik Lönnroth. Han ordnade så att professuren i stället kunde inrättas vid HSFR. Detta var förvisso ingen idealisk lösning. Att bli professor vid HSFR var på den tiden en eftersökt utmärkelse. Det var ofta fråga om specialiteter som demografi, sociolingvistik, makrosociologi, nya forskningsområden som arbetats fram av docenter vid olika universitetsinstitutioner. Vederbörande HSFR-professor förblev placerad vid sin gamla institution men hade förmånen att i stort sett kunna ägna sig enbart åt forskning. Att i detta elitistiska sällskap försöka vinna uppmärksamhet för ett ämne som försmåtts av Stockholms universitet, och att dessutom vara placerad vid ett museum, var ingen lätt uppgift.

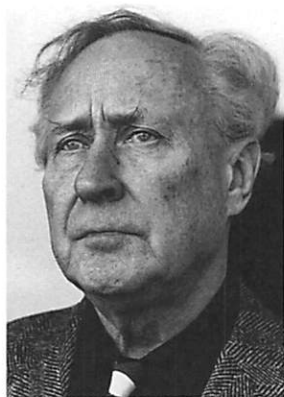

Foto:
Vitterhetsakademiens porträttmatrikel.

Mitt främsta engagemang som forskare gällde förstas vikingatiden. Jag föreslog att professurens inriktning i första hand skulle gälla vikingatid och CNS-projektet – flera andra HSFR-professorer var ju i hög grad specialiserade. Men Lönnroth gick inte med på mitt förslag. Han ville ha en vid tolkning av forskningsområdet. Lönnroths inställning var naturligtvis ur allmän synpunkt korrekt. Men CNS-projektet blev lidande och har alltsedan mitten av 80-talet fört en tyngande tillvaro.

Sven Svenssons stiftelse

När Nils Ludvig Rasmusson avled 1973 accepterade Lönnroth att efterträda Rasmusson i stiftelsens styrelse som ordinarie ledamot för Vitterhetsakademien. I egenskap av styrelseordförande fram till 1979 hade jag tillfälle att närmare iaktta denne kännare av spelet i maktens korridorer. Lönnroth sa aldrig mycket, men när han någon gång uttryckte en bestämd åsikt, tex avslag på en ansökan, opponerade sig ingen. Jag vet att Lönnroth var obehagligt berörd av det faktum att en helt liten krets (på den tiden fanns inga suppleanter närvarande) kunde dela ut pengar till personer inom ungefär samma lilla krets. Säkerligen var detta en av anledningarna till att han stannade kvar i styrelsen till långt in på 80-talet, flera år efter det att jag formellt var berättigad att ersätta honom.

Myntkabinetts självständighet. Ett ekonomiskt museum

1970-talet var de stora omorganisationernas decennium. Tidigt fanns planer som, om de hade genomförts, skulle ha betytt att myntkabinetet

mer eller mindre utplånats. Min metod som nybliven myntkabinettchef var att gå till motangrepp. Genom att kraftigt hävda numismatikens särställning och samtidigt visa att lokalerna på Storgatan var alltför trånga för den växande verksamheten hoppades jag vinna gehör för ett annat slags organisation. Dels skulle myntkabinettet få samma självständiga ställning som Medelhavsmuseet. Dels skulle myntkabinettet få egna större lokaler, helst ett eget hus. Det egna huset lät som bekant vänta på sig ända till 1996. Men planens första led, självständighet i förhållande till Historiska museet, blev verklighet redan 1975. På sikt är kanske Lönnroths hjälpsamhet i denna fråga hans främsta insats för svensk numismatik.

I december 1973 ägde en uppvaktning i ärendet rum för chefen för utbildningsdepartementet, statsrådet Zachrisson. Utom företrädare för de numismatiska intresseorganisationerna deltog professorerna Erik Lönnroth och Birgitta Odén samt riksantikvarie Roland Pålsson. Att den kände ledamoten av Svenska akademien, tillika chef för HSFR, engagerade sig i ett till synes så obetydligt ärende som myntkabinettets självständighet, måste ha gjort intryck på statsrådet. Sedan rullade det på. Den förste juli 1975 fick myntkabinettet sin självständighet. Enligt instruktionen är det självständiga myntkabinettets uppgift bla att belysa penningväsendets historia. "Därvid skall även den med penningväsendet sammanhängande ekonomiska utvecklingen belysas". Formuleringen följer tämligen noggrant mitt utkast. Tanken att myntkabinettets utställningar och övriga verksamhet bör ha en allmänt ekonomisk dimension var långt ifrån ny. Utställningskatalogen till invigningen av Svenska myntsalen 1945 författades av Nils Ludvig Rasmusson i nära samarbete med nationalekonomen Eli F. Heckscher. Utställningens röda tråd var prisutvecklingen i Sverige under närmare tusen år. Men kanske hade jag ändå inte år 1975 vågat formulera mitt utkast till instruktion för myntkabinettet lika tydligt om jag inte vetat att jag hade Erik Lönnroths förståelsefulla stöd.

Till sist. Lönnroth var en fruktad polemiker, skarp i repliken och samtidigt kvick. Men han kunde också visa medkänsla, medkänsla inte minst med den som råkat illa ut i det akademiska rävspelet, ett spel som han kände alltför väl. Som den mång-

facetterade personlighet han var kunde han också överraska. Jag minns hans gammaldags sirliga artighet, att ännu vid hög ålder resa sig upp för en dam, att snabbt formulera en elegant komplimang. Till artigheten hörde också hans vana att genast svara på brev.

Det kommer att dröja innan svensk humanistisk forskning åter får en företrädare av Erik Lönnroths format, och med hans intresse för svensk numismatik.

Brita Malmer

Monteliusmedaljen

har enligt ett enhälligt beslut av Svenska Fornminnesföreningens styrelse tilldelats professor Brita Malmer, Lidingö. Vid utdelningen i våras vid årsmötet sade ordföranden, professor Jan Svanberg, bl.a. följande:

Malmer, som är född i Malmö, bedrev sina studier i bl.a. nordisk arkeologi och historia vid Lunds universitet. Hon blev fil.lic. 1953 och engagerades vid denna tid i det stora arbetet med publiceringen av de ofantligt stora vikingatida myntskatter som påträffats och påträffas inom det nuvarande Sveriges gränser. Hon har där sysslat med de skandinaviska mynten, som i huvudsak imiterar de anglosaxiska silverpennies, till en början dock karolingiska. Hennes doktorsavhandling, *Nordiska mynt före år 1000* (1966), tog upp de tidigaste präglingarna, som hade kallats "birkamylnt"; hon kunde med en snillrik bevisföring klargöra, att alla de äldsta typerna (från ca 825 och framåt) härrörde från södra Danmark (Hedeby) och de från 900-talet längre upp i samma land, men ingalunda från Birka. Avhandlingen renderade henne en docentur vid Lunds universitet.

Från 1962 fast anställd vid Kungl. Myntkabinettet och dess chef 1971-1979, fick hon trots de dagliga, administrativa göromålen och utställningarna möjlighet att publicera såväl fortsatta studier i och kataloger över framför allt Sigtuna-myntningen, ett större populärarbete, *Mynt och människor* (1968), samt att göra en forskningsinsats (med katalog) över *Den senmedeltida penningen i Sverige* (1980).

När sistnämnda arbete utkom hade hon blivit den första innehavaren av Gunnar Ekströms professur i numismatik och penninghistoria (1979-1992), till en början vid HSFR men

sedan placerad vid Stockholms universitet. Hon var också redaktör för det omnämnda, stora arbetet med de vikingatida skatterna, *Corpus nummorum saeculorum IX-XI*, och den skriftserie som utger monografier i ämnet. Utöver flera tidiga förstudier – bl.a. över den tidiga norska myntningen – är Malmer nu inne på tredje delen av publiceringen av de skandinaviska mynten av anglosaxisk typ (Sigtunamylnt och andra), som började slås ca 995 i främst Sigtuna. Bilden av denna myntning har i hög grad förändrats på grund av hennes forskning. Hon har påvisat, att präglingen varit i det närmaste kontinuerlig ca 995-1030, men att flertalet mynt har meningslösa inskrifter eller imiterar engelska förebilder och först genom hennes ingående stampstudier kan visas hänga samman med de fåtaliga mynt, som är läsliga och slags i Olof Skötkonungs och Anund Jakobs namn. Det är kanske bortåt två miljoner silverpenningar som tillkommit i Sigtuna. Verktyg har transporterats så långt som till Lund, så ett och annat problem återstår att lösa. Den snart färdigställda tredje volymen behandlar framför allt den sista perioden, 1020-talet. Hennes egna teckningar av mynten och återgivande av inskrifterna utgör ett beundransvärt detaljarbete, som sedan möjliggjort vittgående slutsatser – men med bibehållande av en sträng, kritisk inställning till materialets och resultatens bärkraft.

Brita Malmer insats inom numismatiken och då särskilt den vikingatida är den väsentligaste och resultatrikaste i vårt land under de senaste hundra åren.

Svensk Numismatisk Tidskrift, för vars läsekrets Brita Malmer är synnerligen välkänd, gratulerar till den välförtjänta utmärkelsen.

LLt

Ny riksbankschef

Riksbanksfullmäktige har utnämnt Lars Heikensten till ny riksbankschef från 1 januari 2003 efter Urban Bäckström, som avgår i förtid. Han väljs för en period på sex år. Heikensten är 51 år och har varit vice riksbankschef sedan 1995. Han är ekonomie doktor och har tidigare bland annat varit chefsekonom på Handelsbanken.

Fullmäktige har även utsett Eva Srejber till förste vice riksbankschef. □

Numismatisk avhandling i Finland

Den 12 juni 2002 disputerade Tuukka Talvio i Helsingfors med sin avhandling *Coins and coin finds in Finland AD 800-1200*. Tuukka Talvio är sedan ett par år chef för Nationalmuseets myntkabinett i Helsingfors. Hans avhandling behandlar främst myntimport och olika slags myntfynd i Finland jämte Åland. I boken har han tagit med alla kända fynd i Finland och alla myntgrupper. Opponent var Kenneth Jonsson, Stockholm. Avhandlingen är tryckt i Finska Fornminnesföreningens serie, ISKOS 12, och består av 225 tryckta sidor inklusive fyndkatalog. En närmare presentation kommer i ett senare nummer av SNT.

Disputationen hölls i det gamla universitetshuset vid Senatstorget. Från Kungl. Myntkabinettet deltog undertecknad och Brita Malmer vid det högtidliga tillfället. Såväl respondent som opponent och ordföranden Ari Siiriäinen, professor i arkeologi, var klädda i frack.

Det bör nämnas av Tuukka Talvios avhandling är den första i ämnet numismatik i Finland på 49 år! Den förra skrevs av Patrik Bruun år 1953.

Från vänster ses Kenneth Jonsson, Ari Siiriäinen samt Tuukka Talvio vid dennes disputation den 12 juni 2002 i Helsingfors. Foto Aimo Linkosalmi.

Boken kan beställas genom Numismatiska Föreningen i Finland, Unionsgatan 6 A 23, FIN-00130 Helsingfors eller fax 358-9-62280204. Priset är 23 euro + porto.

MGL

60 år

Harald Nilsson, 1:e antikvarie vid Kungl. Myntkabinettet, fyllde 60 år den 21 augusti. Han firades vid en mottagning i Lovisa Ulrikas bibliotek. Föreningen gratulerar!

Vad de anställda vid Sedelkontoret skulle göra vid flyglarm

Andra världskriget bröt ut 3 september 1939. Sverige förklarade sig vara neutralt, men ingen kunde veta om landet ändå skulle dras in i kriget. Överallt i landet utsändes bestämmelser som angav hur man skulle göra om kriget kom. Ett nytt hot var flygbombningar av städer. Redan under första världskriget hade tyskarna använt mer än 100 zeppelinare för bl a bombanfall mot London. I mer färskt minne var de tyska bombningarna 1937 av de baskiska städer Guernica och Bilbao.

Ett mycket viktigt hus i Stockholm var Sedelkontoret som fanns på Norr Mälarstrand, nära Stadshuset och Kungl. Myntverket. Det var av stor vikt för landet att inte sedeltillverkningen upphörde eller att färdiga sedlar förstördes. Man beslutade tidigt att även andra tryckerier i landet, främst då i Jönköping, skulle kunna tillverka sedlar. Det handlade helt enkelt om riskspridning.

Det finns bevarat (Tumba bruks arkiv, nu i Kungl. Myntkabinettet) en handling som berörde den akuta risken, nämligen:

Instruktion vid flyglarm för sedelkontoret

Vid flyglarm, som gives med upprepade korta signaler, avbrytes arbetet omedelbart. Innan skyddsrummet uppsökes, skall följande iakttagas:

1/ Skärnings- och fördelningspersonalen: Alla för räkning icke utdelade sedlar, såväl skurna som oskurna, inläggas i sedelkontorets torkrum, oskurna i s.k. byttor och skurna i korgar; likaså fördelningsboken. Den å kontoret tjänstgörande vaktmästaren har att biträda härmed.

2/ Uppräkningspersonalen: För räkning utlämnade sedlar inbuntas i papplådor försedda med vederbörandes namn och inlämnas i torkrummet.

3/ Numreringen: Samtliga numrerade sedelark samt i numreringen förda räkenskaper inläggas i den för sedlar avsedda skjutbåren, som vederbörigen låst inskjutes i tryckeriets torkrum.

4/ Kassavårdarna: Kassavårdarna skola tillse att torkrummet öppnas,

så att förestående åtgärder kunna vidtagas, och att de också utföras; räkenskaper och redovisningshandlingar skola läggas i sedelkontorets torkrum.

Alla böra iakttaga största möjliga lugn, så att ovan anbefallda åtgärder kunna utföras med minsta möjliga tidsutdräkt. Den tid, som kommer att stå till förfogande, kan icke beräknas uppgå till mer än två minuter.

Stockholm den 25 oktober 1939.
Deputerad för huvudkontoret.
Kamrer J. Holmberg

Den 9 februari 1940 kom ett tillägg till ovannämnda instruktion:

Order till Faktor Gustav Svensson,

Vid flyglarm skall faktor G. Svensson låta öppna tryckeriets torkrum, så att sedelkontorets personal utan dröjsmål dit kan överföra i numreringsavdelningen förvarade sedelark, räkenskapsböcker samt eventuellt andra handlingar och material.

1W

Auktioner

September:

21 Bruxelles, Jean Elsen

Oktober:

8-11 Osnabrück, Künker

21-23 Zürich, Leu

30-31 Frankfurt, Busso Peus Nachf.

Mässor

September:

20-22 Leipzig, Philatelia with T-card & CoinExpo – The International Trade Fair for Stamps, Coins, Telephone Cards and Accessories.

LUNDS MYNTHANDEL

KÖPER och SÄLJER
BYTER och VÄRDERAR

MYNT och SEDLAR
TILLBEHÖR och LITTERATUR

GRATIS LAGERLISTA
(uppgesamlarområde)

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel och fax 046-14 43 69
e-post: siv-gunnar@swipnet.se

HÅKAN WESTERLUND

MYNTHANDEL

KÖPER • SÄLJER • BYTER
MYNT • SEDLAR • MEDALJER

Olympiska föremål

Vasagatan 42
111 20 STOCKHOLM
TEL 08-411 08 07

SELINS MYNTHANDEL AB

Mynt sedlar medaljer
ordnar nålmärken

Öppettider
Vardagar 10.00 – 18.00
Lördagar 10.00 – 14.00
Regeringsgatan 6
111 53 Stockholm
Tel. 08-411 50 81
Fax. 08-411 52 23

Svenska och skandinaviska mynt
och sedlar.

Stor sortering av utländska
jubileumsmynt, årsset samt småmynt.
Euro-utgåvor, polletter och medaljer.

Prislistor gratis.

NORRTÄLJE MYNTHANDEL

Box 4, 761 21 Norrtälje
Tel. 0176-168 26, Fax 0176-168 56

INTERNETADRESS:
<http://www.nmh-mynt.a.se>

*Du som önskar tillkännage
kommande auktioner eller mässor
i auktionskalendern,
kontakta Frédéric Elfver.
Se redaktionsrutan!*

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

är en sedan 1973 etablerad sammanslutning av mynthandlare, hitintills 20 företag i tio olika städer i landet. Föreningen är ensam i sitt slag i Sverige.

Genom samarbete med de övriga medlemmarna vill varje mynthandlare förbättra och utöka sina tjänster.

B. Ahlström Mynthandel AB

Rådmansgatan 21
Box 26033, 100 41 STOCKHOLM
Tel. 08-10 10 10, Fax 08-678 77 77

Antikboden

Kyrkogatan 2, 222 22 LUND
Tel. 046-12 99 00

Dala Mynt- och frimärkshandel

Box 5031, 791 05 FALUN
Tel. 023-142 50

Karlskrona Mynthandel

Hantverkargatan 11, 371 35 KARLSKRONA
Tel. 0455-813 73

Kronans Mynt

Västra Hamngatan 6, 411 17 GÖTEBORG
Tel. 031-13 55 81

Rune Larssons Mynthandel

Stora Brogatan 14, Box 98, 503 06 BORÅS
Tel. 033-41 03 15

Lunds Mynthandel

Klostergatan 5, 222 22 LUND
Tel./fax 046-14 43 69

AB Malmö Mynthandel &

Vykortsantikvariat
Sven Gunnar Sandberg
Kalendegatan 9, 211 35 MALMÖ
Tel. 040-611 65 44

Myntinvest Corona

Östra Storgatan 20, 611 34 NYKÖPING
Tel./fax 0155-28 63 25

Mynt & Medaljer

Sveavägen 96
Box 195 07, 104 32 STOCKHOLM
Tel./fax 08-673 34 23

Myntsamlarnas Postorder

Prästkragevägen 4 B, 245 63 HJÄRUP
Tel. 040-46 11 40

Ulf Nordlinds Mynthandel AB

Karlavägen 46
Box 5132, 102 43 STOCKHOLM
Tel. 08-662 62 61, Fax 08-661 62 13

Norrtälje Mynt AB

Nils Ferlins gränd 1
Box 4, 761 21 NORRTÄLJE
Tel. 0176-168 26, Fax 0176-168 56

Pecunia HB

Farinvägen 8, 245 33 STAFFANSTORP
Tel. 046-25 21 19

J. Pedersen Mynthandel

Norra Strandgatan 30
Box 1320, 251 13 HELSINGBORG
Tel./fax 042-12 25 28

J. Pedersen Mynthandel

Skolgatan 24, 503 33 BORÅS
Tel. 033-41 24 96, Fax 033-41 87 55

Selins Mynthandel

Regeringsgatan 6, 103 27 STOCKHOLM
Tel. 08-411 50 81, Fax 08-411 52 23

Strandbergs Mynthandel

Arsenalsgatan 8 C
Box 7377, 103 91 STOCKHOLM
Tel. 08-611 01 10, Fax 08-611 32 95

Tamco Numismatics

Box 6235, 102 35 STOCKHOLM
Tel./fax 08-650 0342

Ticalen Mynthandel

Stureplatsen 3, 411 39 GÖTEBORG
Tel./fax 031-20 81 11

Håkan Westerlund Mynthandel

Vasagatan 42, 111 20 STOCKHOLM
Tel. 08-411 08 07, Fax 08-21 21 96

SVERIGES MYNTHANDLARES FÖRENING

Box 19 507, 104 32 Stockholm, Tel. 08-673 34 23, Fax 08-673 34 23

Kungl. Myntkabinettet

Sveriges Ekonomiska Museum

Slottsbacken 6

Stockholm

UTSTÄLLNINGAR

All världens pengar

Museets utställningar inleds med ett ämne som berör alla – pengar! I olika temadelar som tex "Vad är pengar?", "Myntets början", "Makten över pengarna" och "Pengar i krig" beskrivs pengarnas spännande historia under mer än 2.500 år. Och naturligtvis Sveriges mynt!

Rikets finanser

Visste ni att Sverige har världens äldsta centralbank? Historien om Sveriges Riksbank, affärsbankerna, börsen, försäkringsbolagen mm ingår i denna mycket moderna utställning som skildrar idéer, institutioner och förlopp i den svenska ekonomiska historien från 1600-talet och framåt.

Spara i bössa och bank

Människan har alltid sparat! Här är historien om hur vi sparade innan bankerna fanns. År 1820 inrättades den första sparbanken i Sverige – här finns berättelsen.

Myntskatternas magi

Skatter i jorden, vattnet, kyrkor, källor – massor med mynt av guld, silver och koppar från antiken, vikingatid, medeltid samt Lohe-skatten! Skatter från Lappland i norr till Skåne i söder visas i denna suggestiva utställning.

Summa summarum

Pengar i lek, saga och verklighet är ett av ämnena för detta rum som är ägnat till barn och ungdom. Här får vi nya aspekter på detta eviga tema. Ett sjunket skepp med en äkta sjöröverskatt finns också.

Medaljkonsten

Vem har väl inte hört talas om nobelmedaljen? Medaljens mer än 500 år långa historia är temat för detta rum. Här visas de finaste svenska medaljerna, fantastiska klenoder, renässansmedaljer och Gustav III:s historia.

Museets öppettider

Måndag–Söndag 10–16

ANNAN VERKSAMHET

Museibutik

I entréhallen finns butik med försäljning av smycken, souvenirer, vykort och litteratur med anknytning till museets samlingsområden. Tel. 08-5195 5304.

Konferens- och festlokaler

Kungl. Myntkabinettets hörsal är fullt tekniskt utrustad och har plats för 72 personer. Lovisa Ulrikas bibliotek är ett exklusivt sammanträdesrum för 14-18 personer. Två mindre grupprum för 4-8 personer finns också på samma plan. Entréhallen med dess vackra kalkstensgolv och ockragula väggar lämpar sig väl för cocktails, mottagningar, dans och andra festligheter. Tel. 08-5195 5304.

Myntkrogen, museets restaurang och café

Myntkrogen rymmer fler än 70 personer och har fullständiga rättigheter. Vardagar serveras husmanskost och lättare rätter dagtid. Kvällarnas festvåningsverksamhet ger chansen till mer exklusiva rätter tillagade på förstklassiga råvaror. Tel. 08-10 45 90, fax 08-22 43 90.